

VÅRE ROVDYR

Årgang 13 3 - 99

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er medlemsorgan for FORENINGEN VÅRE ROVDYR, og utkommer fire ganger i året.

Redaktør: Viggo Ree

Redaksjon: Rune Voie
Eitrheim 38 c
5750 Odda
Tlf. 53 64 29 37
e-post: runevoie@online.no

Ettertrykk av VÅRE ROVDYR er tillatt og ønskelig, såfremt kilde oppgis. Ettertrykk av tegninger/fotografier er ikke tillatt uten tillatelse av redaksjon eller opphavsperson(er).

Ansvarlig utgiver/redaksjon:
Foreningens styre

Trykk: Odda Trykkeri
5750 Odda

Sats og

Layout: Rune Voie

Annonsepriser:

1/1 side kr 1500,-

1/2 side kr 800,-

1/4 side kr 500,-

Forside: Ulvepar i dypsnø
Akvarell av Viggo Ree 1988

ISSN: 0801-4728

Foreningen Våre Rovdyr

Postboks 195, 2151 Årnes

Internettadresse: <http://lynx.uio.no/fvr>

Telefon: 63909356

Medlemskontingent min. kr 100,-

Abonnement min. kr 100,-

Juniormedlem (under 18 år) kr 50,-

Bedriftsmedlemskap min. kr 1000,-

Postgiro: 0806.4429494

Bankgiro: 1800.20.97644

FORENINGEN VÅRE ROVDYR
arbeider for å spre fakta om rov-
pattedyr og rovfugler, og for at disse
artene skal leve i livskraftige bestan-
der og forvaltes etter norsk lov og
internasjonale avtaler.

Leder

Berit Lind
Sophus Aars vei 27
0588 Oslo
Priv. 22 22 97 19

Sekretær

Yngve Kvebæk,
Høgås, Maridalen,
0890 Oslo
priv. 22 95 18 91, arb. 23 18 56 07
mob. 91 54 41 91

Kasserer

Stig Anderson,
Fjæreveien 211,
4890 Grimstad
priv. 37 04 33 80, arb. 37 05 71 95

Styremedlemmer

Trond Aspelund
Ekebergdalen
1912 Enebakk
priv. 64 92 62 43, arb. 66 80 58

Geir Sjøli,
Sjøli,
2164 Skogbygda
priv. 63 90 85 35, mob. 90 77 41 34

Morten Bilet c/o Osmo
Måltrostveien 33 A
1430 Ås
priv. 64 94 31 14, arb. 22 90 20 00,
mob. 93 04 71 78

Medietalsmann:

Viggo Ree,
Pamperudbakken, 3530 Røyse
priv. 32 15 77 15 faks 32 15 78 22
mob. 94412230

Vararepresentanter

Terje Hareide
Postboks 184
2660 Dombås
mob. 94 83 24 70

Ellen Arnesen,
2044 Frogner,
priv. 63 82 07 20
arb. 22 10 21 10

Arne Flor
Bergstien 18
4800 Arendal
priv. 37 03 16 95
mob. 94 29 86 26

Erling Mømb
Strandstykket 49
2409 Elverum
priv. 62 41 04 96

Regionleder Nord-Norge

Hans Gundersen,
Vidrek,
8520 Ankenesstrand
priv. 76 95 96 55, arb. 76 92 34 00

Regionleder Sørlandet

Arne Flor,
se over

Regionleder Midt-Norge

Erling Schjølberg
Sykehusblokka, Vollan
7300 Orkanger
mob. 91 37 91 13

Lokalkontakter: se nest siste omslagsside

Takk for tilliten!

Mitt engasjement for rovdyr startet for mange år siden. Men det var ulven spesielt som gjorde at jeg ønsket å gjøre noe aktivt. Etter å ha fulgt med i media, spesielt i mars i år, hvor fellingstillatelse ble gitt til ulveparet i Stor-Elvdal/Rendalen følte jeg en sterk trang til å engasjere meg langt mer - enn å rystes over en urimelig ulvedebatt. Jeg endte opp med å ta på meg dette viktige ledervervet.

Jeg tror informasjon er en viktig nøkkel til å endre holdninger. Vi er en forening med tung faglig kunnskap og ved riktig og bevisst bruk av denne tror jeg vi kan nå langt.

Media fordreier ofte nyhetsbildet, og i ulvesaken ser vi spesielt hvordan media i noen sammenheng klarer å spre frykt blant mennesker, en ubegrunnet frykt.

Her ligger kanskje en av de største utfordringene våre fremover. Siden kommunikasjon og informasjon er noen av de viktigste faktorene i dagens samfunn for å påvirke folks holdninger er jeg sikker på at vi gjennom aktivt engasjement i dette arbeidet vil oppnå en økt forståelse for at det er helt nødvendig å ta vare på våre bestander av både ulv og andre rovdyr.

Kobler vi dette til det engasjementet som finns i foreningen bør vi oppnå mye. Det er gledelig å registrere at medlemstallet er økt med 35 % bare siden i våres.

Det er en imponerende pressedekning foreningen så langt har stått for. Det er et enormt materiale jeg prøver å sette meg inn i for tiden, men det kan aldri bli for mye aktivitet fra oss. Det mangler ikke på innlegg fra de som ikke deler vårt syn. Derfor bør informasjonspresset fra foreningen holdes oppe. Oppfordringen går derfor til alle dere i foreningen om å gjøre en innsats blant annet mot de lokale avisene.

La oss håpe vinteren 1999/2000 med rettssaker, hybridmistanker og ulvemotstand vinner frem i rovdyrenes favør!

Selv har jeg et personlig ønske om å både spore og høre ulven i vinter, og i heldigste fall få se den.

Berit Lind
6. november 1999

Våre Rovdyr nr. 2 og 3 - 1999 forsinket på grunn av bl.a.:

Fellingstillatelsen, klagene, namsrettskjennelsen og andre saker i tilknytning til ulvene i Hedmark vinteren 1998/99 - Del 2.

En oppsummering av Viggo Ree

Nesten hele dette nummeret av *Våre Rovdyr* er en fortsettelse av oppsummeringen i forrige nummer (nr. 2 - 99). Det har vært et meget stort materiale å ta av både når det gjelder brever, rettsdokumenter og ikke minst avisoppslag i tilknytning til denne spesielle ulvesaken. Utvelgelsen er gjort for å gi medlemmene og leserne et så informativt bilde som mulig av hendelsesforløpet. Samtidig vil en slik samlet oversikt være en viktig historisk kilde for ettertiden.

Det er enkelte avisfaksimiler leserne bør merke seg spesielt. All rovviltforvaltning - og i særdeleshet alt som angår ulven - representerer et voldsomt press mot våre miljømyndigheter fra næringsorganisasjoner og rovdymotstandere. Det arbeides hele tiden både i kulissene og i mediasammenheng for å bli kvitt denne delen av norsk naturarv, og det politiske hardkjøret er enormt. Noe av spillet i de indre politiske kretser kommer fram i reportasjen i *Dagbladet* 10.3.1999. At lobbyvirksomheten innen Senterpartiet og andre partier med aktiv rovdymotstand har ført til framtvinging av vedtak på tvers av den fagbaserte viltforvaltningen ser vi i hendelsene rundt ulveutryddingsavtalen mellom Direktoratet for naturforvaltning (DN) og de tre hedmarkskommunene Stor-Elvdal, Rendalen og Engerdal. Oppslaget om denne

høyst sensasjonelle avtalen fikk kun en liten trespalter nederst på s. 9 i *Østlendingen* den 8.5.1999 (se siste faksimileside). Dette er en politisk avgjørelse som er tredd ned over hodet på direktoratet, og har ingen ting med moderne forvaltning av en direkte truet dyreart å gjøre! Hvor ble det f.eks. av høringsrundene her?

Foreningen *Våre Rovdyr* henvendte seg i vår skriftlig til DN og ba om en kopi av avtalen. Denne kopien har vi enda ikke mottatt (pr. 8.11.1999). En liten detalj fra avtalen har imidlertid tilflytt oss gjennom rendalsordførers informasjon i *Rendalsnytt* 3 i år, der det bl.a. henvises til "det mest vesentlige i avtalen" - nemlig punkt 1: "Av hensyn til bufe- og tamreindrift skal det ikke være etablering av ulv så langt nord som kommunene Rendalen, Stor-Elvdal og Engerdal". Dette betyr at all stasjonær ulv i de tre kommunene skal forvaltes bort når "bestandsmålet på 8-10 ynglende ulvepar i Sør-Skandinavia er nådd". Det er viktig å være klar over at arealene **uten sau** (og følgelig uten konflikter med denne næringen) i disse tre kommunene representerer større skog- og villmarksarealer enn de samlede skogarealer i Østfold. Og her skal det altså ikke være ulv i framtiden!

Leserne bør også merke seg aktørene i aksjonsgruppen presentert på siden foran.

ADVOKATFIRMAET
BRYN, BJERKNES, WAHL-LARSEN & CO. ANS

MEDLEMMER AV DEN NORSKE ADVOKATFORENING

KRONPRINSENS GATE 5^{VI} - 0251 OSLO - TLF. 22 83 29 75 - TELEFAKS 22 83 23 53
FORETAKSNR. 951281980

Oslo, 8. mars 1999
ts Q:\nir\22279900 Begjær 080399.doc

BEGJÆRING OM MIDLERTIDIG FORFØYNING

TIL

OSLO NAMSRETT

Saksøkere: 1. Norges Naturvernforbund, Skippergt. 33, Sentrum, 0101 Oslo.
2. Foreningen Våre Rovdyr, Postboks 195, 2151 Årnes.

Prosessfullmektig: Advokatfirmaet Bryn, Bjerknes,
Wahl-Larsen & Co. ANS,
v/advokat Nils Ihlen Ramm
Kronprinsensgt. 5, 0251 Oslo.

Saksøkt: Staten v/Det Kongelige Miljøverndepartement,
Postboks 8013, Dep., 0030 Oslo.

Saken gjelder: Begjæring om midlertidig forføyning for utsatt iverksetting
av fellingstillatelse på ulv inntil gyldigheten av tillatelsen er
rettskraftig avgjort.

1. Innledning.

Miljøverndepartementet fattet 5. mars d.å. vedtak om å stadfeste Direktoratet for Naturforvaltnings vedtak av 25. januar 1999 om fellingstillatelse på to ulver i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner.

Saksøkerne, Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr, mener departementets vedtak er ugyldig. Dette er basert på at fellingstillatelsen er gitt i strid med viltloven av 29. mai 1991 nr. 38 § 12 sammenholdt med forskrift om forvaltning av bjørn, ulv, jerv og gaupe av 9. juli 1993 nr. 594 (forvaltningsforskriften) § 3 samt konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planer og dyr og deres naturlige leveområder (Bern-konvensjonen). Videre anføres at tillatelsen er gitt i strid med Stortingets forutsetning om at ulven må underlegges et særskilt strengt vern inntil målsettingen om etablering av 8-10 familiegrupper er nådd. I tillegg påberopes feil i saksbehandlingen (mangelfull begrunnelse) samt feil i det faktiske grunnlaget for vedtaket.

Saksøkerne har besluttet å bringe lovligheten av departementets vedtak inn for domstolene. For å hindre at de aktuelle ulver blir felt før gyldigheten av tillatelsen er rettslig prøvet, er det nødvendig med en midlertidig forføyning som utsetter iverksettelsen av forvaltningsvedtaket til det foreligger rettskraftig avgjørelse i gyldighetsaken.

2. Kort om sakens faktiske bakgrunn.

Ved vedtak av 25. januar 1999 ga Direktoratet for Naturforvaltning Stor-Elvdal kommune fellingstillatelse på to ulver etablert som par i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner. Tillatelsen ble gitt for et nærmere angitt område og tidsrom, samt på nærmere angitte vilkår. Vedtaket ble fattet med påberopt hjemmel i viltloven § 12 jfr. forvaltningsforskriften § 3. Direktoratet bestemte at vedtaket ikke skulle iverksettes før klagefristen var utgått og eventuelle klager var behandlet. Som vedlegg til vedtaket fulgte direktoratets brev av 11. januar 1999 til Miljøverndepartementet, der direktoratet redegjør for forslag til strategi for forvaltning av ulv i 1999. I dette brevet varslet direktoratet at det gikk inn for å felle de to ulvene som er etablert i Stor-Elvdal og Rendalen kommune, vest for Glomma, i løpet av vinteren 1999.

Direktoratets vedtak av 25. januar 1999 ble påklaget av en rekke organisasjoner m.v., herunder Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr. Organisasjonene ble ansett å ha rettslig klageinteresse, jfr. forvaltningslovens § 28. Klagene på fellings-tillatelsen ble oversendt fra direktoratet til Miljøverndirektoratet ved brev av 26. februar 1999. I brevet har direktoratet referert og kommentert klagene. I brevet tilrår direktoratet at vedtaket av 25. januar 1999 opprettholdes, med visse endringer i de fastsatte vilkår.

Ved departementets vedtak av 5. mars d.å. ble som nevnt direktoratets vedtak av 25. januar stadfestet, med visse endringer i vilkårene.

Jeg fremlegger som

Bevis:

- Bilag 1:** Direktoratet for Naturforvaltnings vedtak av 25. januar 1999.
Bilag 2: Direktoratet for Naturforvaltnings brev av 11. januar 1999.
Bilag 3: Foreningen Våre Rovdyrs klager av 16. og 19 februar 1999.
Bilag 4: Norges Naturvernforbunds klage av 17. februar 1999.
Bilag 5: Direktoratet for Naturforvaltnings brev av 26. februar 1999.
Bilag 6: Miljøverndepartementets klagevedtak av 5. mars 1999.

3. Rettslig begrunnelse for anførsel om at klagevedtaket er ugyldig.

- 3.1 Vedtaket er i strid med Norges forpliktelser etter Bern-konvensjonen til å sikre og opprettholde levedyktig bestand av ulv.

Etter konvensjonens bestemmelser forplikter Norge seg til å opprettholde levedyktige bestander bl.a. av ulv, jfr. artikkel 6. Etter konvensjonens artikkel 9 kan det bare utstedes fellingstillatelse for ulv dersom fellingene "*ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse*".

Jeg fremlegger:

Bilag 7: Konvensjon om vern av ville europeiske planter og dyr, og deres naturlige leveområder (i utdrag).

Hvert enkelt deltakerland i Bern-konvensjonen har en selvstendig forpliktelse til å sikre og opprettholde levedyktige bestander av arter som er omfattet av konvensjonen, og som naturlig finnes innenfor landegrensene. Forpliktelsen om å opprettholde levedyktige bestander ligger derfor på Norge, jfr. redegjørelsen for dette i klagen fra Foreningen Våre Rovdyr av 16. februar 1999 side 5 flg. Dette er for øvrig også uttrykkelig uttalt av departementet i klagevedtaket side 5, tredje siste avsnitt.

Det er på det rene at det ikke forekommer noen levedyktig ulvebestand i Norge, og for øvrig heller ikke i Skandinavia. Jeg viser her til Stortingsmelding nr. 35 (1996-97) om rovviltforvaltning (rovviltmeldingen) side 61, hvorfra hitsettes:

"Ulvebestanden kan ikkje sjåast på som levedyktig korskje på norsk side eller for Skandinavia sett under eitt. I tråd med norske plikter har departementet som mål å etablere reproduksjon av ulv i Noreg, og viser til norske og svenske styresmakter sitt sams arbeidsmål om å få etablert minst 8-10 familiegrupper i Sør-Skandinavia i første omgang. Inntil dette målet er nådd må ulven underleggjast eit svært strengt vern."

Meldingen må her forstås slik at man i hvert fall ikke kan legge til grunn noen levedyktig bestand for Skandinavia før målsettingen om 8-10 familiegrupper er nådd. Det er på det rene at denne målsettingen ikke er nådd, jfr. direktoratets vedtak av 25. januar 1999, hvorfra hitsettes fra side 2:

"Det foreløpige målet for den Skandinaviske bestand på minst 8-10 familiegrupper er ennå ikke dokumentert."

I direktoratets brev av 11. januar 1999 side 2 er det uttalt at sporingssesongen så langt i 1998 hadde påvist reproduksjon i fem familiegrupper i Norge og Sverige. Etter det som er opplyst er det kun én familiegruppe som har tilhold i Norge, samt to i grensetraktene med hovedsakelig tilhold på svensk side.

I rovviltmeldingen side 74 er følgende uttalt:

"Ulv

Den skandinaviske ulvebestanden er framleis sterkt truga, og eitkvart tap av individ ut over den naturlege avgang vil kunne innebere ein risiko for overlevsevna til bestanden i framtida. Inntil vidare må difor eitkvart individ av ulv ha eit strengt vern, og det er lite aktuelt å gi skadefellingsløyve utanom i heilt spesielle situasjonar. Etter at ein har nådd det sams norsk-svenske arbeidsmålet om 8-10 familiegrupper, av desse nokre i Noreg, bør ulven kunne forvaltast meir på linje med bjørn og jerv. Dette inneber bruk av skadefellingsløyve og eventuelt også lisensjakt i nærare bestemte område." (min theving).

Det må etter dette være helt på det rene at felling av ulv innenfor Skandinavia vil være "skadelig for vedkommende bestands overlevelse", jfr. artikkel 9 i Bern-konvensjonen. Det må da desto mer legges til grunn at felling av ett ulvepar i Norge kan være skadelig for bestandens overlevelse, jfr. at det påhviler Norge en selvstendig forpliktelse til opprettholde en levedyktig bestand.

På denne bakgrunn er den gitte fellingsstillatelsen i strid med Norges forpliktelser etter Bern-konvensjonen.

3.2 Vedtaket er i strid med Stortingets forutsetninger med hensyn til rovviltforvaltningen.

Jeg har under pkt. 3.1 sitert fra rovdrymeldingen side 61 og 74. Det fremgår her

at ulven må undergis et "svært strengt vern" inntil målet om 8-10 familiegupper i Sør-Skandinavia er nådd (meldingen side 61), og at det er lite aktuelt å gi skadefellingstillatelse utenom "i heilt spesielle situasjoner" (side 74). Først etter at en har nådd målet om 8-10 familiegupper er det aktuelt å lemppe på vilkårene for fellingstillatelse (meldingen side 74 høyre spalte annen setning).

Dette har fått tilslutning fra Stortinget, jfr. Innst. S.nr. 301 – 1996-97 side 10, hvorfra hitsettes:

"Flertallet slutter seg til målet om å etablere reproduksjon av ulv i Norge. Norske og svenske styresmakter har et felles mål om å få etablert minst 8 til 10 familiegupper i Sør-Skandinavia. Dette innebærer et svært strengt vern av ulven.

Flertallet mener det ikke bør legges til rette for etablering av ulv i områder med samisk tamreindrift. For ulv legges det til grunn at den skandinaviske ulvebestanden fremdeles er sterkt trua, og ethvert tap av individ ut over den naturlige avgang vil kunne innebære en risiko for overlevinga til bestanden i framtida. Inntil videre må derfor hvert individ av ulv ha et strengt vern, og det er lite aktuelt å gi skadefellingstillatelse uten i helt spesielle situasjoner. Bestandsutviklingen må imidlertid holdes unten kontinuerlig overvåking, slik at en har kontroll med formerings-potensialet."

Det er verken fra direktoratet eller fra departementet påvist at det foreligger noen slik "helt spesiell situasjon" som Stortinget forutsetter for å gi skadefellingstillatelse. Fellingstillatelsen er således i strid med Stortingets forutsetninger.

Under enhver omstendighet må det regnes som en saksbehandlingsfeil (mangelfull begrunnelse) at det ikke i vedtaket er drøftet om Stortingets forutsetning om en helt spesiell situasjon er oppfylt. At en så sentral forutsetning ikke er uttrykkelig drøftet, må være en feil som må lede til ugyldighet etter forvaltningslovens § 41.

Direktoratet og departementet har for sin del lagt til grunn at den lempeligere praksis med hensyn til fellingstillatelse allerede kan etableres før måloppnåelsen om 8-10 familiegupper, jfr. departementets vedtak side 6, hvorfra hitsettes:

"Departementet er videre enig i den tolking av rovviltmeldinga som er lagt til grunn, hvor det anses å være rom for felling før målsetningen om 8-10 familiegupper er nådd, forutsatt at ethvert uttak vurderes opp mot kravet om fortsatt tilvekst i bestanden slik at måloppnåelsen ikke hindres. I dette tilfelle vil konsekvensen av et uttak av de to aktuelle dyr etter departementets vurdering være en forsinkelse av måloppnåelsen, og ikke muligheten for å få målet. Departementet vil i denne sammenheng særlige peke på DN's vurdering under

pkt. 3.1. siste avsnitt, samt punkt 3.4 s.17 om forholdet til Bernkonvensjonen. Det vises også til punkt 3.4 s. 15, hvor det bl.a. vises uttalelse fra komiteén i Innst. S. nr. 182 (1991-92)".

Dette er, som påvist ovenfor, i strid med forutsetningene i rovdryrmeldingen, med tilslutning fra Stortinget, om at det først eretter at man har nådd målet om 8-10 familiegrupper at man kan endre på forvaltningspraksisen.

For øvrig har verken direktoratet eller departementet dokumentert grunnlaget for påstanden om at konsekvensen av uttak av de to aktuelle dyr kun er forsinkelse av måloppnåelsen, og ikke muligheten for å nå målet. Departementets oppfatning er her i strid med rovviltmeldingens forutsetning, igjen med tilslutning fra Stortinget, om at *"eitkvart tap av individ ut over den naturlege avgang vil kunne innebere ein risiko for overlevingsvegna til bestanden i framtida."*

Det fremgår for øvrig at så vel direktoratet som departementet har lagt til grunn at det er grunnlag for tvil om vedtakets holdbarhet så vel i forhold til Bernkonvensjonen som Stortingets forutsetninger. Jeg viser her til direktoratets oversendelsesbrev av 26. februar 1999 side 17, hvorfra hitsettes:

*"Ut fra en totalvurdering av bestandsutviklingen de siste årene og den høye positive vekstraten mener vi imidlertid at det aktuelle uttaket vil forsinke oppnåelsen av målet om en langsiktig levedyktig bestand, men at det **neppe** kan sies å være i strid med vilkåret om at unntaket ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse"* (min utheving).

Og videre til departementets vedtak av 5. mars side 6, hvorfra hitsettes:

*"Departementet finner at felling av to individer **neppe** vil være i strid med de forutsetninger som følger av forskriftenes § 3 sett i lys av Stortingets målsetting om minst 8-10 familiegrupper av ulv i Sør-Skandinavia"* (min utheving).

Saksøkerne finner det klart at i en situasjon hvor ulven er en truet dyreart, som er underlagt et særlig strengt vern, må det klart dokumenteres fra forvaltningens side at de faktiske og rettslige vilkår for fellingstillatelse er til stede. Et så drastisk skritt som å gi fellingstillatelse til et nylig etablert ulvepar i Norge, kan ikke baseres på antakelser om lovligheten. Saksøkerne finner det således direkte oppsiktsvekkende at fellingstillatelse gis ut fra en forutsetning om at den *"neppe"* er i strid med Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen og Stortingets forutsetninger. En så direkte uttalt usikkerhet med hensyn til det rettslige grunnlaget for vedtaket, gjør det desto mer nødvendig med en rettslig prøving av gyldigheten før vedtaket iverksettes.

3.3 Lovens vilkår om skade av vesentlig betydning er ikke oppfylt.

- a) Det er i strid med viltlovens § 12 og forvaltningsforskriftens § 3 å legge avgjørende vekt på forventet skadepotensiale.

Det fremgår at så vel direktoratet som departementet har lagt avgjørende vekt på et potensielt, fremtidig skadepotensiale som grunnlag for tillatelsen. Jeg viser for det første til direktoratets vedtak av 25. januar d.å. side 2, hvorfra hitsettes:

"I vurderingen er det tatt hensyn til at en slik felling vil forsinke arbeidet med å nå de fastsatte mål, men dette argument er ikke tillagt avgjørende vekt av hensyn til det forventede skadepotensialet.

...

Direktoratet vektla i forbindelse med skaden i 1998 dessuten områdets betydning som beiteområde, herunder potensialet for fortsatt økning i skadeomfanget i området. Det ble derfor iverksatt skadefellingstillatelse, dog uten at ulv ble felt i området.

...

For å forebygge en potensiell skadesituasjon i beitesesongen 1999, har DN vurdert det som aktuelt å iverksette fellingstillatelse allerede vinteren 1998-1999."

Videre viser jeg til direktoratets oversendelsesbrev av 26. februar pkt. 3.2 (side 13-14), hvorfra hitsettes:

"Følgelig er viltloven § 12 tolket utvidende i forhold til kravet om "gjør skade" og omfatter således en situasjon med akutt skade, men også en situasjon hvor man har en mulighet for at det skal oppstå en skadesituasjon.

...

Som en konsekvens av den formuleringen som er tatt inn i forskriftene har man da hjemmel for å utstede skadefellingstillatelse, uten at man for øyeblikket har en akutt skadesituasjon, også for andre rovdyrarter enn for bjørn og jerv."

Dette har fått tilslutning fra departementet, jfr. departementets vedtak av 5. mars side 7, hvorfra hitsettes:

"Departementet viser til den redegjørelse vedrørende rettsoppfatningen omhandlet i DN's oversendelsesbrev av 26. februar pkt. 3.2. Departementet er

enig i at ordlyden i så vel viltlovens § 12 som forskriftens § 3 må tolkes utvidende slik at også tilfelle hvor det ikke foreligger en akutt skadesituasjon etter forholdene vil kunne omfattes."

Saksøkerne vil hevde at det er i strid med den riktige fortolkning av viltlovens § 12 og forskriftens § 3 å legge avgjørende vekt på fremtidig skadepotensiale ved vurderingen av lovens vilkår om skade av vesentlig betydning. De viser for det første til lovens ordlyd. Det er et vilkår at ulven **gjør** skade av vesentlig betydning (min utheving). Tilsvarende er det etter forskriftens § 3 første ledd et vilkår at ulven **volder** betydelig skade. Hvis det hadde vært meningen å åpne for fellingstillatelse ut fra et fremtidig skadepotensiale, hadde det vært naturlig å formulere vilkåret annerledes, f.eks. slik at tillatelse kunne gis dersom ulv "*gjør skade eller det er fare for at den vil gjøre skade, av vesentlig betydning*".

Ethvert rovdyr vil i prinsippet kunne representere et skadepotensiale. Ut fra forutsetningene om at ulven skal være undergitt et strengt vern, kan ikke da et mulig, fremtidig skadepotensiale i seg selv være tilstrekkelig for å kunne gi fellingstillatelse.

Forarbeidene til viltlovens § 12 gir ingen holdepunkter for den utvidede fortolkning som departementet har lagt til grunn. Jeg viser til Ot.prp. nr. 9 1980-81 side 51 og Innst. O. nr. 50 1980-81 side 6.

Juridisk litteratur gir støtte for at bestemmelsen forutsetter forvoldt skade, for at fellingstillatelse skal kunne gis. Jeg viser til Inge Lorange Backer: Naturvern og Naturinngrep 1986 side 337, hvorfra hitsettes:

"Det avgjørende må være hvor mange dyr som er tatt av vedkommende rovviltart ..." (min utheving).

Videre viser jeg til Knut Roms kommentar til viltloven 4. utgave 1987 side 55, hvorfra hitsettes:

"Det må være forvoldt skade før bestemmelsen kan benyttes, trussel om skade er ikke nok".

Direktoratet for Naturforvaltning bekrefter for øvrig i sitt brev av 26. februar 1999 på side 13 at

"Loven ble tidligere tolket slik at den i utgangspunktet inneholdt et positivt vilkår om en akutt skadesituasjon for at det skulle være aktuelt å gi en skadefellingstillatelse".

Men så fortsetter direktoratet:

"Imidlertid ble rettsstilstanden endret da den nye forvaltningsforskriften ble vedtatt ved Kgl. res. i 1993."

Det er imidlertid opplagt at forvaltningen ikke kan endre lovens regel gjennom en forskriftsendring; det følger av det alminnelige lex superior-prinsippet. For øvrig sier forskriften ingen ting om at et fremtidig skadepotensiale kan gi grunnlag for fellingstillatelse. Tvert imot, i tråd med lovens regel, har forskriftens § 3 et vilkår om at vedkommende rovdyr "volder" betydelig skade, jfr. ovenfor.

Jeg siterer videre fra direktoratets brev av 26. februar side 13:

"Ved forberedelsen av den nye forvaltningsforskriften, hadde man en dialog hvor det var enighet om at man kunne tolke begrepet "gjør skade" i § 12 utvidende."

Det fremgår ikke av direktoratets brev hvem denne "man" er som har hatt en dialog. Det må imidlertid være klart at "noen i forvaltningen" ikke kan "bli enige" om å endre lovens grenser. Skal lovens vilkår for fellingstillatelse endres, må selvfølgelig dette skje ved en lovendring.

Når direktoratet, med tilslutning fra departementet, tolker loven slik at det er tilstrekkelig med "en mulighet for at det skal oppstå en skadesituasjon" (jfr. direktoratets brev av 26.2. side 13 siste hele avsnitt i.f.), er dette således direkte i strid med loven og forskriften.

Hvis "man" mente, da forvaltningsforskriften ble vedtatt i 1993 at det var grunnlag for å tolke begrepet "gjør skade" i § 12 utvidende, slik at også skademulighet skulle gi grunnlag for fellingstillatelse, hadde det for øvrig vært naturlig at dette ble presisert i forskriften. Men som det fremgår ovenfor, er forskriftens ordlyd på dette punkt i tråd med lovens § 12 (rovdyr som gjør/volder skade).

Øverst på side 14 i direktoratets brev av 26. februar er det vist til at det i noen merknader som er gitt i tilknytning til forskriftens § 3 er uttalt at

"Fellingstillatelsen skal i utgangspunktet være rettet mot bestemte individer som volder betydelig skade. Den skal i utgangspunktet derfor i sin alminnelighet kunne utstedes til en periode i året slike skader oppstår."

Etter dette forsetter direktoratet:

"Som en konsekvens av den formulering som er tatt inn i forskriften har man da hjemmel for å utstede skadefellingstillatelse, uten at man for øyeblikket har en akutt skadesituasjon, også for en del rovviltarter og for bjørn og jerv."

Til dette bemerkes igjen at det ikke følger av noen formulering i forskriften at et fremtidig skadepotensiale skal kunne gi grunnlag for fellingstillatelse. Man kan selvfølgelig ikke utlegge en kommentar til forskriften som forskriften selv. Dessuten sier de siterte merknader i tilknytning til forskriftens § 3 ikke noe om at et fremtidig skadepotensiale skal kunne gi grunnlag for fellingsstillatelse. Merknaden berører kun når på året fellingstillatelse i sin alminnelighet skal kunne utstedes.

Det fremgår av departementets vedtak side 7-8 at departementet har sluttet seg til direktoratets (uriktige) tolking av viltlovens § 12. Departementet har i den forbindelse også vist til at det gis fellingstillatelser når det gjelder hiunger av jerv, ut fra en antisipering av et fremtidig skadepotensiale. Til dette bemerkes at en eventuell uhjemlet praksis i forhold til hiunger av jerv, ikke gir grunnlag for en tilsvarende uhjemlet praksis i forhold til ulv. Dessuten er det den forskjell mellom ulv og jerv at jerv har en levedyktig bestand.

På grunnlag av ovenstående vil saksøkerne konkludere med at det er i strid med viltlovens § 12 når direktoratet med støtte av departementet legger avgjørende vekt på en fremtidig, mulighet for skade som begrunnelse for fellingstillatelsen.

Subsidiært under dette punkt, dersom namsretten skulle gi sin tilslutning til departementets fortolkning, vil saksøkerne anføre at det ikke er dokumentert at det er fare for en fremtidig skade av vesentlig betydning.

Det fremgår av departementets vedtak side 7 at det legges til grunn at den ene ulven det er gitt fellingstillatelse for er sammenfallende med den såkalte "Sollia-ulven", som det ble utstedt skadefellingstillatelse på i 1998. Til dette bemerkes for det første at det ikke er dokument at det er snakk om samme ulven. For det andre har denne ulven uansett ikke forårsaket skade av vesentlig betydning. Dette er bekreftet i direktoratets vedtak av 25. januar 1998 på side 2, der det fremgår at skadeomfanget var avgrenset, og at det isolert sett ikke ga grunnlag for iverksetting av fellingstillatelse. Når det gjelder den andre ulven det nå er gitt fellingstillatelse for, fremgår det uttrykkelig av departementets vedtak side 7 tredje avsnitt i.f. at det ikke foreligger noen dokumentasjon for den har voldt skade.

For øvrig opplyses at innenfor grensene til kommunene Åsnes, Grue, Eidskog, S. Odal og Kongsvinger befant det seg i beitesesongen 1998 7 stasjonære ulver. Fylkesmannen har imidlertid ikke mottatt et eneste erstatningskrav for skade på grunn av ulv. Dette viser at ulv ikke automatisk gjør skade på husdyr, noe som også bekreftes av det faktum at en familiegruppe øst for Halden i grensetraktene i flere år har levd her uten å gjøre skade på husdyr.

På bakgrunn av det strenge vern ulven skal undergis, må det være klart at dokumentasjonen for at det er sannsynlig med en fremtidig, vesentlig skade, må være sikrere for at fellingstillatelse skal kunne gis (forutsatt at fremtidig skademulighet overhodet er relevant).

b) Det er ikke dokumentert skade av vesentlig betydning.

Som det fremgår av sitatet ovenfor fra direktoratets vedtak av 25. januar side 2, er den skade som er dokumentert av begrenset omfang, som ikke gir grunnlag for iverksetting av fellingstillatelse. At det foreligger skade av vesentlig betydning er et absolutt vilkår for fellingstillatelse. Når slik skade ikke foreligger, er det således ikke hjemmel for tillatelsen.

Når direktoratet likevel kom til at lovens vilkår for fellingstillatelse var til stede, synes dette å bero på at man har trukket inn de momenter som er nevnt i forvaltningsforskriftens § 3 annet ledd i vurderingen av om lovens vilkår for fellingstillatelse er til stede (størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand, områdets betydning som beitemark og skadenes omfang og utvikling). Jeg viser her til direktoratets vedtak av 25. januar side 2, der det uttales:

"Direktoratet vektla i forbindelse med skaden i 1998 dessuten områdets betydning som beiteområde, herunder potensiale for en fortsatt økning i skadeomfanget i området."

Videre viser jeg til oversendelsesbrevet av 26. februar side 15 pkt. 3.4 (under drøftelsen av vilkåret etter forvaltningsforskriften). Det fremgår av departementets vedtak side 8 at departementet slutter seg til direktoratets vurdering av om skaden må anses som betydelig.

Saksøkerne vil hevde at det beror på feil lovanvendelse når direktoratet og departementet trekker inn momentene nevnt i forskriftens § 3 annet ledd ved vurderingen av om vilkårene for å gi fellingstillatelse er til stede. At det foreligger vesentlig eller betydelig skade er et grunnvilkår i loven, som også er nedfelt i forskriftens § 3 første ledd. Dersom grunnvilkåret er oppfylt, kan departementet gi tillatelse til felling. Ved departementets skjønsmessige avgjørelse av om adgangen til å gi fellingstillatelse skal benyttes, skal så departementet ta hensyn til de momenter som er nevnt i § 3 annet ledd i forskriften. Momentene som er nevnt i § 3 annet ledd kan imidlertid ikke benyttes til å "modifisere" lovens krav om skade av vesentlig betydning.

3.4 Fellingstillatelse skal i utgangspunktet rette seg mot individ som gjøre skade.

I departementets vedtak side 7 er det referert at det i kommentarene til § 3 i forskriften uttales at tillatelsen i utgangspunktet skal rettes mot bestemte

individer som gjør betydelig skade. Ut fra formålet om å avverge skade, er dette også naturlig.

Dette må innebære at hvis man skal rette fellingstillatelse mot andre individer enn de som har voldt skade, må i hvert fall dette kreve en særskilt begrunnelse. Noen slik begrunnelse foreligger ikke i nærværende tilfelle. Som nevnt ovenfor bygger departementet på at den ene ulven er den såkalte "Sollia-ulven". For det første er ikke dette dokumentert. For det andre har den ulven kun forårsaket begrenset skader, jfr. ovenfor. Når det gjelder den andre ulven, er det erkjent at det overhodet ikke foreligger dokumentasjon for at den har voldt skade. Noen særskilt grunn for å fell de aktuelle, to individer er det således ikke.

I relasjon til sistnevnte ulv uttaler departementet på side 7 i vedtaket:

"Av hensyn til skadepotensialet, sett i sammenheng med målsettingen om ikke å ha ulv i sauetette områder vest for Glomma, finner departementet at det vil være uhensiktsmessig å bare felle én av de to ulvene."

Til dette bemerkes at det er ulovhjemlet å gi fellingstillatelse basert på en slik hensiktsmessighetsbetraktning. Saksøkerne minner i denne sammenheng om at ulven er undergitt et strengt vern og at loven fastsetter strenge vilkår for å gi fellingstillatelse.

3.5 Forebyggende tiltak er ikke i tilstrekkelig grad vurdert.

Etter forskriftens § 3 tredje ledd er det et vilkår at det skal vurderes om det i stedet for fellingstillatelser kan gjennomføres forebyggende tiltak for å begrense skadene, jfr. også Bern-konvensjonens artikkel 9 som forutsetter at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning.

Direktoratet uttaler i oversendelsesbrevet av 26. februar side 17 at det ikke kan se andre effektive forebyggende tiltak som innenfor en forsvarlig driftsmessig og økonomisk ramme vil kunne gjennomføres allerede til sommeren. Det synes i denne uttalelse å ligge en forutsetning om at forbyggende tiltak kan gjennomføres på noe lengre sikt. Når det er tilfelle, vil saksøkerne hevde at det er i strid med forskriftens tredje ledd og konvensjonens artikkel 9 å gi fellingstillatelse. At det i en overgangsfase, frem til man har fått etablert andre effektive forebyggende tiltak, vil kunne forekomme visse skader, kan ikke gi tilstrekkelig grunnlag for fellingstillatelse. Saksøkerne viser her til at det som er dokumentert av skade i foregående sesong, er avgrenset, jfr. direktoratets vedtak av 25. januar side 2. Selv om en skulle forutsette en viss økning i skadeomfanget i området i forestående sesong, kan ikke dette gi tilstrekkelig grunnlag for fellingstillatelse, dersom man på noe lenger sikt vil kunne få alternative, tilfredsstillende løsninger.

4. Rettslig begrunnelse for begjæring om midlertidig forføyning.

Saksøkerne mener i punkt 3 ovenfor å ha sannsynliggjort at Miljøverndepartementets klagevedtak som stadfester fellingstillatelse er ugyldig. Dette tilfredsstillende vilkåret i tvangsfullbyrdelsesloven om å ha et krav, jfr. lovens § 15-1 og Thor Falkanger mfl.: Tvangsfullbyrdelsesloven, 2. utgave 1995 side 884.

Vedrørende sikringsgrunn, jfr. tvangsfullbyrdelseslovens § 15-2, bemerkes:

Kommunen har allerede iverksette jakt i medhold av den gitte tillatelse, som saksøkerne mener er ugyldig. Dersom saksøkerne skal kunne få prøvet gyldigheten av tillatelsen før ulvene eventuelt er skutt, er det nødvendig med en midlertidig forføyning som pålegger staten å bestemme utsatt iverksetting av tillatelsen inntil saken er prøvet. Det ligger i sakens natur at skaden er irreversibel dersom jakten lykkes.

Subsidiært, for det tilfelle at namsretten skulle mene at saksøkerne ikke har sannsynliggjort at departementets vedtak er ugyldig, slik at det ikke er sannsynliggjort noe krav, vil saksøkerne kreve midlertidig forføyning i medhold av tvangsfullbyrdelseslovens § 15-6 annet ledd. I og med at ulvene kan tenkes å bli skutt meget raskt, foreligger det "fare ved opphold" i lovens forstand. Saksøkerne viser i den forbindelse til at departementets hjemmelsgrunnlag i hvert fall må anses å være tvilsomt. Dette er i realiteten erkjent av så vel direktoratets som departementet, når det uttales at tillatelsen "neppe" er i strid med Bern-konvensjonen og Stortingets forutsetninger, jfr. ovenfor.

Saksøkerne henviser også til at direktoratet ga klagen oppsettende virkning under henvisning til at saken var kontroversiell, både nasjonalt og internasjonalt. Miljøvernministeren uttalte også, ifølge referat i media, en rekke ganger at avgjørelsen hadde vært vanskelig. Disse forhold tilsier at det gis midlertidig forføyning for utsatt iverksetting inntil saken har vært rettslig prøvet.

Under henvisning til at det er fare for opphold i lovens forstand, begjærer saksøkerne at midlertidig forføyning besluttet uten muntlige forhandlinger, jfr. tvangsfullbyrdelseslovens § 15-7. Det vises her til at jakten er startet.

Jeg vedlegger som **bilag 8** kopi av en del av det rettslige materiale som er påberopt.

På vegne av saksøkerne nedlegges slik

Påstand:

1. Iverksettelse av Miljøverndepartementets vedtak av 5. mars 1998, som stadfester Direktoratet for Naturforvaltnings vedtak av 25. januar 1999 om fellingstillatelse på ulv, utsettes til spørsmålet om lovligheten av vedtaket er rettskraftig avgjort.
2. Naturvernforbundet og Foreningen Våre Rovdyr tilkjennes sakens

omkostninger.

Begjæringen i 4 – fire – eksemplarer. I tillegg til bilagene som er nevnt ovenfor vedlegges også kopi av en del av de rettskilder det er henvist til i begjæringen.

BRYN, BJERKNES, WAHL-LARSEN & CO. ANS

Nils Ihlen Ramm

ULVEJAKTA

Et kappløp med tida

STOR-ELVDAL (Dagbladet): Mens ulvejegerne i Stor-Elvdal i Hedmark satt samlet i hemmelig møte i går kveld, kom meldingen fra Miljøverndepartementet: Jakta er utsatt til lørdag.

Av TONE RØNING
og MARI KVERNES

- Vi gratulerer naturvernerne. Vedtaket er en fjær i hatten for dem. De vant denne runden, men vi fortsetter å spore ulveparet, sier Østen Østensen, leder i felingslaget i Stor-Elvdal. - Jeg er ikke skuffet, men vi hadde helst sett at vi kunne bli ferdig med dette nå.

Miljøverndepartementet innstiller jakta til lørdag i påvente av kjennelse fra namsretten. Utsattelsen er fattet på anmodning fra Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr.

Hemmelig møte

Felingslaget satt i hemmelig møte i kommunehuset i Stor-Elvdal da meldingen kom. Fra vintermøket ble en etter en låst inn, mens prosessen ble holdt ute, og gardinene trukket for i annen etasje.

- Vi hadde nok hatt dem nå, om vi ikke gikk for mer lørdag ettermiddag, uttalte Østensen tidligere på dagen.

- Hvorfor dette hemmelighets-kremmeriet, har dere mottatt trusler fra miljøforkjempere?

- Nei. Ikke annet enn at jeg fikk en telefon fra en beruset sambygdning før på mandag.

Lurte jegerne

Heller ikke i går ble det funnet spor etter ulveparet. Før ulveparet i Amdalen lurte ulvejegerne allerede første dag. De flyktet til høyfjellet, mens felingslaget slet i djupene til låret.

- Ulven er et gråkull, slit og vakt-somt dyr, mener Østensen. - Som jeger må en forhøide seg til å ta liv, ellers kan en ikke drive med det. Det er urettferdig at Stor-Elvdal skal ha alle de store rovdyra; gaupe, ulv, bjørn og jerv. Og orn i tillegg.

- Er dere ikke stolte av å ha en rik fauna?

- Joda, fint det, men ulven kan være et annet sticd. Vi har ikke en sau å miste.

LURT AV ULVEN - FORELOPIG: Østen Østensen, leder i felingslaget, og hans menn skramte ulvene til fjells, men fortsetter sporingen. Foto: JON TERJE HELLGREN HANSEN

Forelopig virker det som om ulvene har overleilet jegerne. Ulvetispa har de siste to vintrene blitt observert i Stor-Elvdal, og dette er første vintren hun har en makker. Forskerne tror begge stammer fra Finnskogen. Ulvetispa er visstnok ingen vanlig tispe, hun krysser aldri skispor, og jegerne kaller henne «gjerdhopperen». Hun hopper som en hund.

Sjanseløse

- På de 21 årene jeg har vært ulveforsker, har jeg aldri opplevd en ulv som oppfører seg slik som denne, sier Petter Wabakken, rovdyrforsker ved Hedmark distrikthøgskole. Han vurderer ulvene som sjanseløse når felingsvedtaket først er fattet.

Kjølen mellom Koppang og Rendalen huser fem-seks ulver. Grunnen til den store ulvebestanden i området er ifølge Wabakken den lette forekomsten av elg. Ikke sau.

ULVESTRID: Dagbladet skrev i går at dødsstommen over ulveparet spiltor Norge.

Det lokale ætternummer- bundet støtter den omstridte felingsul- lingen. Stakk i end- boret sentral som står bak anken til namsretten. Kjell Langeland i Stor-Elvdal Naturvernforbund mener at det er utsving å ta bort de to dyrene. - Sea og ulv i samme område går ikke i hop. Uven ska- lene at de ikke kan forsvare at det skal være ulv i dette om- rådet, sier Langeland.

NO FJELLANGER GURU FJELLANGER

Ga etter for press

Presset mot staterid Guro Fjellanger ble for stort. I går kveld stop- pet hun ulvejakta i påvente av namsrettens avgjørelse i dag.

At Gu- ro Fjell- anger har fallt vil saken ligge utenfor Mil- jøverndepartementets kun- net. Blir enn noen gang tidlig- re ut- rettsavgjørelse. Den juridiske stridsten er nå et regelrett kappløp med tida.

AV OTTAR JAKOBSEN
Advisket for Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr, Nils Inhen Ramn, levetid begjæringen om midlertidig forbyring til namsretten i Oslo i går etter- midt. Du som namsretten avsier kjennelse om å stanse jakta inntil en ordliner domstol har

VILLE SKYTE FIRE ULVER: Senterpartiets Per Olaf Lundteigen (øverst) og andre rovdymotstandere i Sp, deriblant Johan J. Jakobsen, presset på for at hele fire ulver skulle drepes, ikke bare to.

Presset fram jakta

Bern vurderer sak mot Norge

Bern-konvensjonens sekretariat har Norge på sakskartet ved neste møte. Her vil en mulig sak mot Norge for brudd på avtalen om vern av bjørn og ulv bli behandlet.

Sakene sekretariatet trekker fram, er skytefeltsaken og beslutningen om å skyte ulveparet vest for Glomma.

-Vi ber nok en gang om informasjon, både om skytefeltsaken der bjørnen trues, og om ulvejakta i Stor-Elvdal, skriver lederen Gianluca Silvestrini med henstilling til Direktoratet for Naturforvaltning.

Senterpartiet er rovdynenes fremste motstander i Norge, både offisielt og bak kulissene. Forut for beslutningen om å skyte to av ti helnorske ulver presset Senterpartiet på i regjeringen for at hele fire ulver skulle drepes. Presset ble lagt på miljøvernminister Guro Fjellanger.

Av OTTAR JAKOBSEN

I kulissene spilte generalsekretær i Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, og nestor i stortingsgruppa, Johan J. Jakobsen, nøkkelroller. Det får Dagbladet opplyst fra en Venstre-kilde nær regjeringen.

MÅTTE SNU:
Guro
Fjellanger

Landbruksminister Kåre Gjønnes (KrF), selv bonde, var ikke den vanskeligste bøygen. Guro Fjellanger, (V) derimot, var i utgangspunktet motstander av ulvejakta.

Sp-nestorene i og rundt regjeringen tok styringen og la alt press på Fjellanger. Debat-

ten forut for Guro Fjellangers beslutning om å felle de to ulvene skal ha vært meget opphetet.

Senterpartiet presset på for ikke bare å skyte paret vest for Glomma, men også to ulver i den meget omtalte Aurskog/Charlottenberg-stammen, får Dagbladet opplyst fra Senterparti-hold.

Presset mot Fjellanger skal ha vært så sterkt at en krise innad i regjeringen skal ha vært nær.

I går gikk Senterpartiet åpent ut med partiets rovdyr-

og ulvepolitikk foran landsmøtet. Senterpartiet er motstander av ulv i Norge og ønsker å flytte dyra så langt bort som mulig.

Dermed er regjeringspartiet på kollisjonskurs med Stortingets rovviltmelding og med Norges forpliktende avtaler med Europarådet gjennom Bern-konvensjonen.

Slaget avgjøres i morgen

Det avgjørende slaget i kampen om de to dødsdømte ulvene vest for Glomma står i morgen.

Da holder Oslo namsrett muntlig rettsmøte for å avklare om ulvejakta kan være i strid med norsk lov, eller om begjæringen om

jaktstans skal underkjennes.

Dersom namsretten underkjenner klagen, starter jakta i helga.

- Ulvestrid er kulturkonflikt

SP-topp: Ulvevernere lever avsondret fra naturen

Senterpartiet foreslår å gjerde inn ulven eller eksportere den til andre nordiske land. Ulvestriden er en kulturkonflikt, mener generalsekretær Per Olaf Lundteigen.

■ EVELYN DYB

Rovdyrutvalget i Senterpartiet har vakt oppsikt med forslaget om å gjerde inn ulven i parker på mellom 6.000 og 10.000 mål. Inngjerdingen er tenkt som en midlertidig løsning, inntil Norge får til en avtale med de andre nordiske landene om arbeidsdeling i rovdyrforvaltningen.

Senterpartiet foreslår at Norge skal ha ansvar for jerv og gaupe, Sverige og Finland for ulv og Sverige for bjørn. Generalsekretær i Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen begrunner forslaget blant annet med at de tre landene har forskjellig aktivitet i utmarkene.

OSLO VEST

Forslaget har uten tvil stor oppslutning blant sauebønder og storviltjegere i Senterpartiets tradisjonelle kjerneområder. Men det bidrar neppe til å styrke partiets oppslutning i byene. Likevel har Lundteigen ingen problemer med å forsvare utspillet. Han karakteriserer ulvestriden som en klassisk norsk kulturkonflikt mellom sentrum og periferi.

- Mange byfolk lever avsondret fra de reelle problemene det er å ha ulv sammen med husdyrhold. Men det viser seg at når Oslo vest får et mer praktisk forhold til dette, øker også forståelsen for problemene.

ULV PÅ TOPPEN

Men ulven kan gjerne eksporteres til nabolandene.

- Landene er heldigvis forskjel-

lige. Utmarken i Norge brukes mer enn i andre land, framholder Lundteigen.

Problemene berører etter hvert flere enn sauebønder, reineiere og andre som driver med husdyr, mener Senterpartiet. Ulven gjør etter hvert et betydelig innhugg i stoviltet der den ferdes.

- Ulven tar det kjøttet den trenger. Den er på toppen av næringskjeden, den er uten naturlige fiender, den eter bare kjøtt og den har stor formeringsevne. Ulvene streifer over store områder og skaper utrygghet både for mennesker og dyr der den ferdes, sier Lundteigen.

UREALISTISKE

Utspillet fra Senterpartiet er ikke egnet til å bygge ned frontene i

Ulvestriden er en klassisk norsk kulturkonflikt mellom sentrum og periferi, sier generalsekretær Per Olaf Lundteigen i Senterpartiet.

(Foto: Mimsy Møller)

ulvestriden. Naturvernere har tidligere foreslått å gjerde inn sauene, og blitt kontant avvist av bondene. Og fagfolk har allerede gått ut mot både inngjerding og eksport av ulv.

- Forslaget er helt urealistisk, uttalte professor i zoologi, Øystein Wiig til Dagsrevyen i går.

Trusler mot ulvejegeren

KOPPANG: Lederen for jaktlaget som skal felle de to ulvene i Hedmark, Østen Østensen, er blitt utsatt for en rekke telefoner med trusler og sjikane.

- Jeg måtte bare legge på røret, sier Østensen til Hamar Arbeiderblad. Folk ringte og ville diskutere ulvefelling, og de kom med trusler om at jaktlaget skulle bli jaget på samme måte som de nå jager ulvene. Det var også telefoner med sjikane og kjeffbruk.

- Jeg har hele tiden regnet med at dette kunne skje, sier Østensen. Etter at han var med på innslag både i Dagsrevyen og i TV2-nyhetene kom også telefonene. (Apor)

Leder i fellingslaget i Stor-Elvdal, Østen Østensen.

(Foto: Edvin Finstad, Hamar Arbeiderblad)

Sauetap ved utmarksbeite

Fellingen av to ulver i Stor-Elvdal er foreløpig utsatt. (Arkivfoto)

Avgjøres i morgen

Namsretten i Oslo har berammet rettsmøtet i saken mellom Naturvernforbundet og Foreningen Våre Rovdyr mot Miljøverndepartementet til i morgen klokken ni. Kjennelse i saken vil da foreligge i løpet av dagen.

Miljøverndepartementet har utsatt fellingen av to ulver i Stor-Elvdal til namsretten har vurdert søksmålet fra Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr mot departementet. Sluttdatoen for fellingstillatelse er 15. april.

Sp.s ulveforslag forkastet

Senterpartiets forslag om å sende plagsomme ulver i Norge til Sverige, vekker latter i vårt naboland. Et lignende forslag ble forkastet i 1996. Dessuten strider det mot Bern-konvensjonen.

AGNAR KAARBØ

Både det svenske Naturvårdsverket og norske naturvernere ler oppgitt over at Senterpartiets rovdyrutvalg i går gjenopplivet den gamle tanken om fellesnordisk forvaltning av de fire rovdynere.

Ulvepark

Forslaget går ut på at svenskene og finnene skal ta seg av ulv, mens Norge tar ansvar for jerv og gaupe. Bjørnen skal være svenskens ansvar. I påvente av en slik felles forvaltning, vil Knut Olav Haugland, leder i rovdyrutvalget i Sp, og leder av viltneimda i ulvekommunen Stor-Elvdal, gjerne inn ulvene som ikke vil gjøre svensker av seg.

Generalsekretær Per-Olaf Lundteigen støtter tanken om egne ulveparker, som skal være så store at ulven får tilnærmet bevegelsesfrihet. – Vi må erkjenne de biologiske fakta og innse at ulv og sau ikke kan leve side om side, sier Lundteigen.

Går fritt

Hos Ulf Weinberg i Naturvårdsverket, det svenske Direktoratet for naturforvaltning, sitter latteren løst når Aftenposten ber om en kommentar til forslaget.

– Hverken politikere eller vi fagfolk kan vedta hvor ulven skal gå. Jeg kan ikke se at det går å gjennomføre en slik politikk og samtidig ta vare på den sør-skandinaviske ulvestammen, mener Weinberg. Han viser til at

forslaget har vært fremmet tidligere, uten resultat. Naturvårdsverket har tidligere advart mot å felle ulv fordi tilveksten fra 1998 til 1999 ser ut vil å være dårligere enn foregående år.

Sist det var debatt om en felles forvaltning, var i forbindelse med rovviltmeldingen i 1996 og 1997. Resultatet var at sekretariatet i Bern-konvensjonen, som forplikter Norge til å verne om treuede dyrearter, krev til Direktoratet for naturforvaltning. I brevet heter det at disse forpliktelsene «ikke er «overførbare» til andre land gjennom adopsjon av felles forvaltningsprogram (med) andre land.»

Sekretariatet presiserer at en hvilken som helst plan for koordinering som betyr at de skandinaviske landene skal ta ansvar for hver sin art «ville være en klar feiltolkning av partenes forpliktelser under Bern-konvensjonen.»

– Klarerer kan det ikke sies at Bern-konvensjonen ikke tillater slik snikutrydding av rovdynere, mener talsmann Viggo Ree i Foreningen våre rovdyr. Han minner Senterpartiet om at partiet lanserte forslag om felles forvaltning i Nordisk Råd i 1990. Forslaget ble nedstemt.

– Den gang kjempet 50 nordiske miljø- og naturvernorganisasjoner sammen mot forslaget. Hvis bonde-næringen og Senterpartiet ønsker kamp, kunne de ikke valgt en bedre sak for oss enn dette, sier Ree.

Oslo namsrett behandler torsdag striden om ulvejakten i Hedmark. Det er ventet at retten vil komme med sin kjennelse i saken fredag. Foreningen Våre Rovdyr og Norges Naturvernforbund har begjært ulvejakten utsatt, etter at regjeringen sist fredag ga fellingsløyve for to ulver som ferdes i kommunene Stor-Elvdal og Rendalen i Hedmark. De to organisasjonene mener regjeringens beslutning bryter både med norsk lov og folkeretten.

Samer jakter mens anken behandles

Med tillatelse fra Stortinget pågår det ulvejakt også i Finnmark. Rovdyrene har tatt rein og må dø.

OLE MAGNUS RAPP

Tromsø

Reindriftssamer fra Kautokeino startet i helgen jakten på én av mullgens to ulver i områdene mot Ånskegrensen. Rovdyrene er observert i reinflokkene, og det er funnet 20-30 rein som er drept av ulv.

Norges Naturvernforbund har anket dødsdommen over Finnmarks-ulvene. Klagen behandles av fylkesmannen i Troms, som ga fellingstillatelse for ett rovdyr. Samtidig som byråkrattene vurderer anken, kan ulven bli skutt når som helst.

I rovdrymeldingen, som nylig passerte Stortinget,

går det tydelig frem at ulv ikke skal få etablere seg der samisk tamreindrift foregår.

– Jakten pågår med Stortingets tillatelse, sier seksjonssjef Steinar Schanche hos fylkesmannen i Finnmark. Fylkesmannen har tolket Stortingets uttalelser dithen at terskelen for å skyte ulv i Finnmark er svært lav.

Helt frem til vårt århundre var det store mengder ulv i Finnmark. Jakten på vargen pågikk til det ikke var dyr igjen. De siste årene er kun streifdyr observert i grenseområdene mot Finland og Russland.

Naturvernforbundet i Finnmark aksepterer at ulven som har drept rein må dø.

– Hensynet til reindriften må balanseres mot det å opprettholde levedyktige bestander av de store rovdynere, sier leder Dag T. Elgvinn til Aitaposten.

fakta

Ulv i Norge

- ▼ Etter å ha vært utrydningstruet, er ulvebestanden i Sør-Skandinavia igjen på vei oppover.
- ▼ Den felles norsk-svenske stammen teller rundt 80 dyr. 10 oppholder seg mest norsk side.
- ▼ Rovdyrenes oppblomstring har skapt konflikter mellom bønder og miljøvernere.
- ▼ Miljømyndighetene har i vinter tillatt felling av fire ulver. To av ulvene holder til i Koppang-området, mens de to siste befinner seg i Finnmark og Troms.

- Galt å skyte ulven!

Tobamsmor Kristin Lie Norsted (31) på Koppang taler sambygdingene midt imot: — Ulveparet bør få leve.

GUNNAR TORE LARSEN
Koppang

— Ulven gjør ingen noe vondt. Den er mer redd oss enn vi den, sier Lie Norsted. Tobamsmoren, som er født og oppvokst i Stor-Elvdal, er ikke redd reaksjonene når hun går ut mot det massive flertall i bygden.

— Det er flere enn jeg som forsvarer ulven, sier hun, men innrømmer at hennes lokale meningsfeller ikke har latt høre fra seg i rovdyrdebatten. Det er sauebøndene som fører ordet i Stor-Elvdal. De vi møter foran Slaget i sentrum, skygger unna når vi ber om deres mening om ulveparet nord i bygden.

— Jeg forstår elgjeerne som er redd for hundene sine, sier Lie Norsted.

— Og sauebøndene?

— De får passe på dyrene sine, sier hun.

Sauebonde Bjørn E. Tangen er knusende i sin dom over miljøvernministerens avgjørelse om å utsette jakten.

— Rent idioti, sier Tangen, som i fjor sommer mistet 30 prosent av sauene vest for Glomma. Nå er tålmodigheten slutt, forsikrer han. Ulven må ut av Stor-Elvdal.

— Vi er avhengige av å ha et levebrød, vi som bor her. Det har vi ikke med en ulvestamme innenfor beiteområdene, sier Tangen, som bedyrer at hverken han eller andre i Stor-Elvdal har noe imot rovdyr.

— Det blir fremstilt som om vi ikke tar vare på naturen, men vi gjør jo stort, sett ikke noe annet.

Ikke redd. Kristin Lie Norsted har ingen betenkeligheter med å la døtrene Mari og Kjersti leke ute alene. — Ulven trekker seg unna når den ser folk. Det er ingen grunn til å være redd rovdyr i Stor-Elvdal, sier 31-åringen.

FOTO: LARS AAMODT

Flyttes ikke

Det finnes ikke håp å omplassere eller flytte ulveparet som etter planen skal felles i Stor-Elvdal.

— Ingen kommune i Norge vil ha ulv, fastslår direktør Stein Lier-Hansen i Direktoratet for naturforvaltning

overfor NTB.

— Det er aldri gitt tillatelse her i landet til å samle inn ville dyr fra naturen for å sette dem i dyreparker. Å plassere dem i dyrehave vurderer Direktoratet for naturforvaltning som uetisk.

ULVEJAKTA

Helge Ingstad (99):

- La ulven leve

**FØLG SAKEN I
Dagbladet**

■ I dag behandler Oslo namsrett begjæringen om å få stanset jakta på et ulvesper vest for Gjømma i Hedmark.
■ Kjennelse i saken faller i morgen.

FORSVARER ULVEN: Oppdageren, vitenskapsmannen og forfatteren Helge Ingstad (99) er ikke i tvil om at ulven har sin plass i Norges fauna. Samtidig er den tidligere ulvejegeren opptatt av at debatten om ulv og de andre rovdyra ikke må bli for sentimental.

Foto: SCANPIX

Ingen nordmann har skutt flere ulver enn Helge Ingstad (99). På dagen da skjebnen til de to dødsdømte ulvene skal avgjøres i namsretten, sier Ingstad: - La de to ulvene få leve.

Av OTTAR JAKOBSEN

I sitt hundrede år går vår fremste nålevende oppdager og vitenskapsmann inn i nok en strid der menneskets krav og behov står mot naturens opprinnelige kretsløp. Som 80-åring sto Helge Ingstad på barrikadene for samene og motstanderne mot Alta-utbyggingen. Den gang var slagordet «La elva leve». Denne gangen, 20 år seinere, er det «La ulven leve».

- Ulven har sin plass i Norges fauna. Det er så få ulver her i landet at man bør la de to forjagede dyra få leve, sier han.

Pelsjeger

Og Helge Ingstad burde vite hva han snakker om:

I årene fra 1926 til 1930 levde

Ingstad av å skyte rein, rovdyr og småvilt langt inne på den kanadiske tundraen. Hans opplevelser er beskrevet i boka «Pelsjegerliv», som han skrev straks etter hjemkomsten. Seinere var Ingstad blant annet sysselmann så vel på Grønland som på Svalbard. Sammen med sin kone Anne Stine beviste han at det var Leiv Eiriksson som oppdaget Amerika, om lag 500 år før Columbus.

Helge Ingstad er opptatt av at debatten om ulven og de andre rovdyra ikke må bli for sentimental.

Forstår bøndene

- Det er fantastisk fint at rovdyr-

rene nå er kommet tilbake etter langt på vei å ha vært utryddet her hjemme i store deler av dette århundret. Samtidig er og blir dette et veldig vanskelig spørsmål. Jeg tenker på bøndene, som jeg forstår veldig godt. Vi skal ha plass til de fire store rovdyra i Norge. De hører hjemme i vår fauna. Samtidig må antallet holdes nede.

- Hvor mange ulver har du skutt?

- Jeg vet ikke. Det er nok en del, svarer Ingstad - som motvillig anslår antallet til et sted mellom 30 og 40.

Notat til Namsretten i Oslo 11.3.1999 vedrørende døde ulver i Skandinavia 1977-98

I oversendelsesbrev fra Direktoratet for naturforvaltning til Miljøverndepartementet av 26.2.1999 - "Klager på fellingstillatelse på ulv gitt av Direktoratet for naturforvaltning 25.01.99" - gis det på s. 12 opplysninger om kjente døde ulver i Skandinavia i perioden 1977-98. Her skriver direktoratet bl.a.:

"I perioden 1977-1998 er i alt 31 ulv omkommet og funnet døde i Skandinavia. Av disse har 15 omkommet ved illegal jakt, 11 av trafikk, 3 ved legal jakt, 1 i nødverge og en er død av ukjent årsak."

Det totale antall på 31 er korrekt, og det samme gjelder tapsfaktoren i tilknytning til ulykkestilfeller i trafikken. Av disse sistnevnte 11 er 7 drept av bil og 4 av tog. Når det gjelder direktoratets opplysning om ulovlig drepte ulver er tallet 15 ikke korrekt. Det riktige tallet i denne forbindelse er 11. Det resterende antall døde ulver - foruten det ene individet der dødsårsak er ukjent - er følgelig 8. **Disse 8 ulvene er felt lovlig** i Skandinavia i den angitte tidsperioden. Fordelingen mellom legal jakt (etter fellingstillatelse gitt av myndighetene) og lovlig felling ved nødverge er 4 - 4. Oversikten ser slik ut:

Sverige:	Malmbergsvargen 1977
Sverige:	Vittangivargen I 1979
Norge:	Pasvikulven 1982 (lovlig felling ved nødverge)
Norge:	Vegårsheiulven 1984
Norge:	Engerdalsulven 1988 (lovlig felling ved nødverge)
Norge:	Valdresulven 1989 (lovlig felling ved nødverge)
Sverige:	Boviggenvargen 1989 (lovlig felling ved nødverge)
Sverige:	Ylva 1993

På pressekonferansen i Miljøverndepartementet 5.3.1999 minnet direktør i Direktoratet for naturforvaltning, Stein Lier Hansen, om fagetatens tall i sitt brev av 26.2.1999. Det ble da presisert at de to klart viktigste dødsårsakene for ulv i perioden 1977-98 var illegal jakt og trafikkulykker. Kjent avgang grunnet lovlig felling (kun 4 i følge direktoratet) ble ikke vektlagt eller omtalt som en betydelig tapsfaktor. Denne skjeve (og uriktige) framstillingen av kjente tapsfaktorer ble kommentert fra Foreningen Våre Rovdyrs side på

pressekonferansen. Med 8 lovlige fellinger (4 etter fellingstillatelse og 4 i nødverge) og kun 11 illegalt drepte individer blir forskjellen på disse to tapskategoriene ikke spesielt stor.

Mer interessant blir dette tallmaterialet når man ser på kjent avgang i hvert av de skandinaviske landene. I Sverige blir antall kjente døde ulver i denne perioden:

Ulovlige fellinger:	8	
Lovlige fellinger:	4	(3 etter fellingstillatelse, 1 i nødverge)
Trafikkdrepte:	9	(6 etter ulykkestilfelle med bil, 3 etter ulykkestilfelle med tog)
Ukjent dødsårsak:	1	

Totalt:	22	

For Norge får vi følgende oversikt for kjent avgang i perioden 1977-98:

Ulovlige fellinger:	3	
Lovlige fellinger:	4	(1 etter fellingstillatelse, 3 i nødverge)
Trafikkdrepte:	2	(1 etter ulykkestilfelle med bil, 1 etter ulykkestilfelle med tog)

Totalt:	9	

Av denne statistikken ser vi at de fleste ulver drept i Norge i perioden 1977-98 skyldes **lovlige fellinger**. Situasjonen er følgelig ganske annerledes enn den som direktoratet har framstilt i brev og på presskonferanse. Dersom paret på vestsiden av Glomma i Hedmark blir skutt stiger antall lovlige fellinger i Norge til 6 - altså det dobbelte av antall kjente ulovlige fellinger. Om et dyr i Finnmark eller Troms i tillegg blir skutt lovlig nå i vinter vil forskjellen mellom disse to tapskategoriene øke ytterligere.

Røyse, 11.3.1999

Viggo Ree
medietalsmann

VERDLENS DYRESTE

**Dette koster saueholdet
norske skattebetalere...**

**Sauene i ulveflokkens
revir på Koppangkjølen:**

Pris for leie av innmarksbeite: Kr. 1764

Landbruks-subsidier pr. sau: Kr. 1949

TOTALT: Kr. 3713

**Gjennomsnittspris
for sau levert
Hed-Opp slakteri:**

Sau: Kr. 940

Lamm: Kr. 649

**Normal erstatning
til bonde for sau
tatt av rovdyr:**

Sau: Kr. 2409

Lamm: Kr. 1209

**— og den
er norsk**

Av TOR-HARTVIG BONDO

TRONDHEIM (VG) I Rendalen koster en sau norske skattebetalere 3713 kroner hvert år. Blir den i tillegg drept av rovdyr erstattes den med 2409 kroner.

Vanlig slakteverdi for en sau er hvilket som helst annet sted i Norge er 940 kroner.

Nå vil Miljøverndepartementet ikke lenger sitte stille og se på verdens dyreste sauehold. Rådet antall sauer innenfor rovdyrens kjørerområder og antall rovdyr øker år for år.

Nye regler skal utredes

Departementet skal utrede tak

- Lite lønnsomt

TRONDHEIM (VG) Høye støttesatser til tross; bondene sier saueføring er det minst lønnsomme husdyrholdet.

- Et årverk med sau går bare 90 000 kroner i linnøkt. Det er på grunn blant alle former for husdyrhold, sier leder i Norsk sau- og geitallag, Odd E. Risan.

- Dette er kanskje årsak til at det er et underskudd

på rovdyrerstatninger og kutt i produksjonsutlegget til sauebønder som ikke gjør allert for å redusere skadestilnaget.

Knappt noe sted i verden ble det produsert sauer med en tilsvarende stykkpris, som det ble i Rendalen i fjor. Sæuen er et bekkedyr, men i et område der beitemarken er anedeckert det meste av året, må saueholdet kraftig subsidiøres.

Tall fra Landbruksdepartementet viser at en sauebeating med 50 vinterførende dyr i dal og fjellstrøk, subsidiéres med 1949 kroner pr. dyr (tall for avtaleåret 1997/98). Men ulveflokkens som etableres her på Koppangkjølen, øst for Gjennom, medførte at sau-

ene ble samlet inn og sluppet ut på innmarksbeite.

Kostnadene for dette ble dekket av Direktoratet for naturforvaltning. Vi hadde dryge seks millioner kroner i utgifter for å leie beite til de 2400 sauene som ble tatt inn fra utmarksbeite, sier direktør Stein Lier-Hansen.

Med subsidieringen av saueholdet i tillegg til utgiftene for innmarksbeite på toppen, kostet med andre ord disse sauene norske skattebetalere nærmere 4000 kroner per stykk.

Rovdyrtapene til tross, de største årene blir det sluppet minst like mange sauer på beite, som det gjorde før ulven etablerte seg i Hedmark. Fylkesmannen i Hedmark betaler normalt 2409 kroner i erstatning for en sau som blir tatt av rovdyr. Samme sauen har en gjennomsnittspris på noe under tusen kroner, dersom den blir levert på slakteri.

Men miljøvervministeren varler nå en strammere linje overfor den delen av saueføringen som ikke vil samarbeide for å få ned rovdyrtapene.

Koster over milliarder

TRONDHEIM (VG) Norsk saueføring koster hvert år landets skattebetalere over en milliard i direkte subsidier.

Saueføringen fikk i 1995 1,8 milliarder kroner i såkalt budsjettslette, og produserte sannsynligvis 680 millioner kroner.

Men i tillegg til

den direkte skjermingsstøtten, blir også saueføringen støttet gjennom at den er skjernet for konkurranse fra utlandet, den omfattes av aviserings-skudd, samt at sauebondene gis andre støtteordninger som blant annet investeringsutskudd. (Kilde: Stmelding nr. 35/96-97)

Erstatning

TRONDHEIM (VG) Fylkesmannen i Hedmark betalte i fjor ut 11,2 millioner kroner i erstatning for sau tatt av rovdyr.

- Vi betalte 1785 kroner for hver voksen sau og 885 kroner for hvert lam. I tillegg får

bøndene et utlempetillegg som for de fleste er 35 prosent (624 kroner pr. voksen sau), og på det meste 60 prosent (1071 kroner pr. voksen sau), sier rovviltskonsulent hos fylkesmannen, Erling Maartmann.

Ulveekspert ville ikke gi fellingsråd

Petter Wabakken har vært på jakt etter ulv i 21 år. Men bare for å lære om hvordan det myteomspunnede dyret lever. – Vi har altfor dårlig kunnskap om ulven i Norge, sier ulveforskeren.

AGNAR KAARBØ

I går møtte Wabakken som vitne i namsretten hvor staten er stevnet for fellingstillatelsen som er gitt for to ulver i Stor-Elvdal. Der ville både motstandere og forsvarene av den omstridte tillatelsen ha Wabakkens syn på om det er forsvarlig å ta livet av dyrene.

Sier ingenting

Men noe sikkert svar vil ikke ulveforskeren ved Høgskolen i Hedmark gi. Til det mener han vi vet for lite om hvordan den sørskskandinaviske ulvebestanden lever. Han vil heller ikke fortelle noen hva han selv mener om den planlagte ulvefelling.

– Det er det alle vil vite. Men jeg er avhengig av å

samarbeide med alle parter. Jeg har selvfølgelig en privat mening. Men den holder jeg for meg selv. Det tror jeg både saken og ulven er tjent med, sier Wabakken.

Han trøster seg med at når han de siste dagene er blitt skjelt ut av begge sider i konflikten, tyder det på at han klarer balansegangen. Men han innrømmer at det røyner på.

– Det er mange myter om ulven, og alle har sine oppfatninger. Derfor kan velfungerende mennesker bli svært irrasjonelle når det kommer til ulvespørsmål, sier Wabakken.

Kunnskapsmangel

Han mener dagens opphetede ulvestrid er pri-

Nøktern ulveforsker. Petter Wabakken

sen vi må betale for manglende kunnskap om ulvens levevis. – I mange år var jeg den eneste som ikke trodde ulven ville dø ut og som argumenterte for at vi måtte forske mer på arten. Nå har vi akutt be-

hov for slik kunnskap. For eksempel vet vi lite om hvor stort areal ulven bruker om sommeren. Mangelen gjør at vi får en unødig sterk konflikt, sier Wabakken.

I sitt vitnemål i namsretten sa han at uttak av de to ulvene i Hedmark ikke trenger bety mer enn en forsinkelse av oppnåelsen av målet om å få 8-10 levedyktige ulvegrupper i Norge.

– Men det kan skje ting etter en slik felling. Ulvene kan forulykke eller bli drept av bil eller tog. Summen kan da redusere veksten i bestanden, sa Wabakken.

Wabakken sa at det ikke finnes noe sikkert anslag over hva som er en levedyktig ulvebestand, og understreket flere ganger at det hefter mye usikkerhet til ulvens adferd og fremtid i Norden. Blant de tingene forskere både i Sverige og Norge er bekymret for, er ulovlig jakt, innnavi, genetiske feil og konsekvensene av at familiegrupper splittes.

Namsretten vil i dag avgjøre om fellingstillatelsen fra Direktoratet for naturforvaltning får stå ved lag eller ikke. Naturvernforbundet og Foreningen våre rovdyr hevdet i retten at selv om retten ikke er enig med deres innsigelse, hersker det så stor tvil om grunnlaget for tillatelsen at den ikke kan settes ut i livet før etter en grundigere vurdering ved domstolene.

Ulvene vant over Guro og regjeringen

● Norges Miljøvernforbund planlegger en annonsekampanje med tittelen «Boikott får-kål – det smaker død ulv». – Foruten det alvorlige budskapet, er hensikten å ramme norske ulvebønder økonomisk. Det synes å være det eneste språket de forstår, sier administrativ nestleder Eirik Wærmer i NMF.

Naturvernerne vant over staten da namsretten i Oslo konkluderte med at dødsdommen over de to ulvene vest for Glomma med stor sannsynlighet er fattet på lovstridig grunnlag. Nå stanses jakta inntil det ordinære rettsvesenet har avgjort lovligheten av dødsdommen.

Av OTTAR JAKOBSEN

Det er første gang rovdyrvernerne vinner en slik sak mot staten, om enn bare i namsretten. Byfogd Hilde Kollbær Strømme var klinkende klar i

sin konklusjon. Det er sannsynliggjort at ulvejakta kan være i strid med både paragraf 12 i villloven og Norges avtale med Europarådet ved Bernkonvensjonen om vern av truede rovdyr.

Etter det Dagbladet forstår vil staten vurdere å påkjøre kjennelsen til lagmannsretten.

Gårdsdagens historiske avgjørelse i namsretten betyr i praksis at ulvejakta

er over inntil en ordinær domstol har behandlet lovligheten av regjeringens fellingenvedtak. En slik sak tar det måneder å reise.

Nå blir ulvenes framferd til sommeren i området Stor-Elvdal/Rendalen, med 4000-5000 sauer på beite, utslagsgivende for neste akt av ulvedramaet i Østerdalen.

Avgjørende i namsretten var det beskjedne antallet norske ulver: bare ti i tallet.

At staten ikke kunne påvise at de to ulvene hadde tatt sau overhodet, hadde avgjørende betydning for dommeren.

Det står i lovteksten til paragraf 12 i villloven, at dersom fredet rovvilt skal drepes, må man påvise at dyra som skal felles, har gjort omfattende skade.

– En stor dag. Vi vant igjen med våre juridiske argumenter. Selv om staten har en ankenmulighet, regner jeg med at ulveparet vest for Glomma er berget inntil videre. Innen fjorten dager vil vi reise saken for vårt ordinære rettsystem, sier en glad og ikke så rent lite overrasket rovdyr-advokat, Nils Ihlen Ramm.

■ Se også del 2 side 6 og 7

HISTORISK: *Rovdyrenes fremste talsmann, Viggo Ree, er like overrasket som glad over den historiske avgjørelsen. Etter 20 års arbeid for vern av fredede rovdyr fikk han endelig medhold i en norsk rett, på ulvens vegne – mot staten. – Dette er en milepæl i retning av et faktisk vern av truede rovdyrarter, sier Ree.*

Foto: GEIR BOLSTAD

● Ulvegjerne i Østfjordene gir storhingsrepresentant Steinar Bastøsen skylda for at jakta er stoppet. – Det fremmer ikke vår sak når stortingsrepresentanter opplytter seg som Bastøsen gjør på TV denne uka, sier en tydelig skuffet jaktlagsleder, Østen Østensen. Han mener det var svært primitivt av Bastøsen å si at ulvene burde lynes inn i Spikkestappa i Oslo sentrum, slik at byfolk ikke opplevde ulven på nært hold.

● Miljøvernminister Guro Friberganger frykter ullegalt jakt på de to ulvene vest for Glomma hvis de ikke kan felles før sommeren. – Stortinget har i rovviltmeldinga sagt at vi både må ta hensyn til lovsikkerheten og samtidig gjøre det mulig å bruke umattasbeite. Derfor mener jeg fortsatt at dødsdommen bør tas i betraktning. Det er viktig, sier hun.

● Norges Miljøvernforbund (NMF) kaller østfjordstillaelsen for ulv i Finnmark enn for Namsretten. NMF mener at østfjordstillaelsen på Finnmark-ulven er i strid med villlovens bestemmelser om fredete arter (strafteforbudsparagraf 152) samt med Bernkonvensjonen.

- Bastesen REDDDET ULVEN

Av LARS CHR. WEGNER og GEIR OLSEN (foto)

KOPPANG/OSLO (VG) Ulvejegerne i Østerdalen er lynende forbannet på Steinar Bastesen, som får skylden for at ulvejakten nå er avslåst.

- Bastesens opptreden på TV var et sirkus som ikke gagnet oss.

- Han prøvde å fronte vår sak på en måte som var under all kritikk, det var helt sirkus, sier jaktleder Østen Østensen.

- Jakten over

Dypt skuffet mottok jaktlaget på Koppang namsrettens avgjørelse om å stanse ulvejakten midlertidig. Nå er ulvejakten over for godt, tror jegerne.

Østensen forteller at det har vært mange reaksjoner i lokalmiljøet etter at stortingsrepresentant og hvalfangere

Steinar Bastesen gikk til felts mot ulven i NRK tidligere i uken.

- Bastesen er en av landets fremste folkevalgte. Hans argumentasjon er ikke den riktige måten å opptre på.

- Men rettsvesenet skal vel ikke la seg påvirke av enkeltpersoner?

- Nei, men rettsvesenet består også bare av mennesker som gjør seg sine vurderinger, sier Østensen.

Forbannet

Det er ikke første gang at Steinar Bastesen blander seg inn i ulvedebatten. I fjor påstod

Bastesen at naturvernere hadde utplassert 80 ulver i norske skoger, og henledet mistanken på Viggo Ree. Økokrim etterforsket saken, og konkluderte med at påstandene var åpenbart grunnløse.

Betuttet og forbannet hengt jaktleder Østensen geværet på veggen etter å ha hørt namsrettens avgjørelse.

Jaktlederen, som har mottatt tre drapstrusler i løpet av de siste dagene, er ikke i tvil om at hans kolleger i jaktlaget kommer til å respektere rettens avgjørelse.

Steinar Bastesen var ikke tilgjengelig for kommentar i går kveld.

Ny ulv i retten

TRONDHEIM (VG) Norges Miljøvernforbund skal føre et nytt ulveslag i namsretten. De vil ha stoppet ulvejakten i Finnmark. Fylkesmennene i Finnmark og Troms har gitt en fellingstillatelse på en ulv. Denne er anket til Direktoratet for naturforvaltning. - Men vi har også stevnet saken inn for namsretten for å få også denne jakten stoppet.

SKUFFET:

Jaktleder Østen Østensen gir opp ulvejakten for denne gangen.

Fredet for lang tid

Det er ikke nok å vise til forventet skade på sau, fastslo Oslo namsrett, og stanset ulvejakten inntil saken er rettslig belyst.

Dermed må fellingstillatelsen for ulveparet i Stor-Elvdal opp for Oslo

byrett, og det kan ta lang tid før byretten kan behandle saken. Inntil den saken er avgjort, er det dødsdømte ulveparet midlertidig fredet. Det kan i praksis bety at ulveparet er fredet i hvert fall fram til sommeren. Selv om Staten ved Mil-

jøverndepartementet skulle få lagmannsretten til å overprøve den midlertidige fredningen, renner tiden ut for ulvejegerne.

Fellingstillatelsen går ut 15. april, og før den tid er det påske, da det ikke er lov å jakte.

RETTSBOK FOR OSLO NAMSRETT

År 1999 den 12. mars ble rett satt i Oslo namsrett.

Sak nr.: 99-489 D

Dommer: Byfogd Hilde Kollbær Strømme

Protokollfører: Dommeren

Saksøker: 1. Norges Naturvernforbund
2. Foreningen Våre Rovdyr

Prosessfullmektig: Advokat Nils Ihlen Ramm

Saksøkt: Staten v/Det Kongelige Miljøverndepartement

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Elisabeth Stenwig

Saken gjelder: Begjæring om midlertidig forføyning

Tilstede: Dommeren

Det ble avsagt slik

kiennelse:

Saken gjelder begjæring om midlertidig forføyning med krav om at iverksettelse av fellingstillatelse på ulv utsettes inntil gyldigheten av tillatelsen er rettskraftig avgjort.

Sakens bakgrunn:

Ved vedtak av 25. januar 1999 ga Direktoratet for Naturforvaltning (heretter kalt DN) fellingstillatelse til Stor-Elvdal kommune på to ulver etablert som par i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner. Tillatelsen ble gitt for et nærmere angitt område og tidsrom, samt på nærmere angitte

vilkår. Avgjørelsen ble fattet med hjemmel i viltloven § 12 jf. forskrift om forvaltning av bjørn, ulv, jerv og gaupe av 9. juli 1993 nr. 594 § 3 (heretter kalt forvaltningsforskriften). DN bestemte at vedtaket ikke skulle iverksettes før klagefristen var utgått og eventuelle klager var behandlet. Som vedlegg til vedtaket fulgte direktoratets brev av 11. januar 1999 til Miljøverndepartementet (heretter kalt MD), der DN redegjør for forslag til strategi for forvaltning av ulv i 1999. I dette brevet varslet direktoratet at det i den forbindelse gikk inn for å felle et ulvepar som er etablert i Stor-Elvdal og Rendalen kommune, vest for Glomma, i løpet av vinteren 1999.

DN's vedtak av 25. januar 1999 ble påklaget av en rekke organisasjoner m.v., herunder Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr. Organisasjonene ble ansett å ha rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. DN fant å burde opprettholde vedtaket av 25. januar 1999, med visse endringer i de fastsatte vilkår.

MD fattet 5. mars d.å. vedtak om å stadfeste DN's vedtak.

Ved begjæring av 8. mars 1999 har advokat Nils Ihlen Ramm på vegne av Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr begjært midlertidig forføyning overfor Staten v/Miljøverndepartementet for å få utsatt iverksettelsen av fellingsstillatelsen inntil gyldigheten av tillatelsen er rettskraftig avgjort. Rettsmøte i saken ble avholdt torsdag 11. mars 1999. Foruten partenes prosessfullmektiger møtte Thor Midteng på vegne av Norges Naturvernforbund, Viggo Ree på vegne av Våre Rovdyr, Pål Vidar Sollie på vegne av Miljøverndepartementet og Stein Vidar Hansen på vegne av Direktoratet for Naturforvaltning. Det ble ført vitner og bevis slik det fremgår av rettsboken.

Etter begjæring fra advokat Nils Ihlen Ramm har MD besluttet å utsette iverksettelsen av fellingsvedtaket til og med fredag 12. mars 1999.

Saksøkerne har i det vesentligste anført:

MD's fellingsvedtak er i strid med Norges forpliktelser etter konvensjon av 19. september 1979 vedrørende vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (heretter kalt

Bern-konvensjonen). Etter konvensjonens bestemmelser forplikter Norge seg til å opprettholde levedyktige bestander bl.a. av ulv i Norge, jf. artikkel 6, og etter konvensjonens artikkel 9 kan det bare utstedes fellingstillatelse for ulv dersom felling "ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse". Det forekommer ikke noen levedyktig ulvebestand i Norge eller i Skandinavia forøvrig i dag, jf. Stortingsmelding nr. 35 (1996-97) om rovviltforvaltning (heretter kalt St.meld.nr. 35) s. 61. Dette er bekreftet av ulveforsker Petter Wabakken. St.meld. nr. 35, som fikk tilslutning fra Stortinget i Innst. S. nr 301 (1996-97)- (heretter kalt St.Innst.S nr. 301), må forstås slik at man ikke kan legge til grunn noen levedyktig ulvebestand for Skandinavia før målsettingen om 8-10 familiegupper er nådd, hvilket ikke er tilfellet pr. i dag. Felling av det aktuelle ulveparet vil være skadelig for standens mulighet for overlevelse, og vil være i strid med Bern- konvensjonen.

Det er en alminnelig presumpsjon for at norsk rett er i samsvar med folkeretten. Dersom viltloven § 12 åpner for ulike tolkninger, må Norge velge en fortolkning som gjør at Bern-konvensjonens forpliktelser ivaretas. Dette innebærer en begrensning i adgangen til å gi fellingstillatelse.

Vedtaket er videre i strid med Stortingets forutsetninger med hensyn til rovviltforvaltningen. I Innst. S. nr. 301 gir Stortinget sin tilslutning til målsettingen om etablering av 8-10 familiegupper av ulv i Sør-Skandinavia. Videre gis det uttrykk for at hvert individ av ulv inntil videre må ha et strengt vern, og at det er lite aktuelt å gi skadefellingstillatelse uten i helt spesielle situasjoner. Dette er føringer fra lovgiver som må betraktes som et etterarbeid til loven, og må få betydning ved tolking og anvendelse av viltloven. Dette gjelder særlig i en sak som er så politisk kontroversiell som denne. Verken direktoratet eller departementet har påvist at det foreligger noen slik "helt spesiell situasjon", og fellingstillatelsen er derfor i strid med Stortingets forutsetninger.

Under enhver omstendighet er det en saksbehandlingsfeil pga mangelfull begrunnelse at det i vedtaket ikke er drøftet om Stortingets forutsetning er oppfylt. Dette er en feil som må lede til ugyldighet etter forvaltningsloven § 41.

Vedtaket legger til grunn at en lempeligere praksis med hensyn til fellingstillatelse allerede kan etableres før målet om 8-10 familiegupper er nådd. Også dette er i strid med forutsetningene i

St.meld.nr. 35 og Innst. S. nr. 301.. Påstanden om at uttak av de to aktuelle dyrene kun er en forsinkelse av måloppnåelsen, og ikke et hinder for kunne nå målet, er forøvrig ikke dokumentert, og er dessuten i strid med Stortingets forutsetning om at ethvert tap av individ ut over den naturlige avgang vil kunne innebære en risiko for overlevingssevnen til bestanden i fremtiden. At de faktiske og rettslige vilkår for fellingstillatelsen er til stede må dokumenteres klart fra forvaltningens side, idet ulven er en truet dyreart som er underlagt et særlig strengt vern.

Vedtaket er også i strid med viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3 når det som grunnlag for fellingstillatelsen legges avgjørende vekt på forventet skadepotensiale.

Det vises for det første til bestemmelsenes ordlyd, hvor det etter viltloven § 12 er et vilkår at ulven "gjør skade av vesentlig betydning", og det etter forskriftens § 3 er et vilkår at ulven "volder betydelig skade". Det hadde vært naturlig å formulere vilkåret annerledes hvis det var meningen å åpne for fellingstillatelse ut fra et fremtidig skadepotensiale.

Ut fra forutsetningene om at ulven skal være undergitt et strengt vern, kan et fremtidig skadepotensiale ikke være tilstrekkelig for fellingstillatelse, idet ethvert rovdyr i prinsippet vil kunne representere et skadepotensiale.

Ot.prp. nr. 9 (1980-81) og Innst. O. nr. 50 (1980-81) gir ingen holdepunkter for en utvidende fortolkning. Hva gjelder uttalen i NOU 1974:21 side 85, er dette en kommentar til § 21 i utvalgets lovforslag. Denne bestemmelsen hadde en formulering som adskiller seg fra det endelige lovforslaget. Merknadene vedrørende "fare for skade" er ikke bragt videre til proposisjonen og innstillingen. Uansett innebærer "fare for skade" en situasjon der rovviltet er i nærheten, dvs en aktuell og nær skadesituasjon. Dette er ikke situasjonen i nærværende sak, hvor det ikke er fare for skade. Merknadene i NOU 1974:21 dekker derfor ikke situasjonen i denne saken.

Rettskildemessig må uttalen i NOU 1974:21 telle lite. Juridisk litteratur gir støtte for at bestemmelsen forutsetter forvoldt skade for at fellingstillatelse skal kunne gis, se Inge Lorange Backer, Naturvern og Naturinngrep 1986 side 337 og Knut Roms kommentar til viltloven, 4. utg. 1987 s. 55. Relle hensyn taler også mot en utvidende fortolkning, idet ulven er en truet dyreart. Det

er dessuten ikke behov for en slik utvidende fortolkning, i det det er anledning til å treffe nytt vedtak etter viltloven § 12 hvis det skulle oppstå en alvorlig skadesituasjon. I tillegg kan § 11 anvendes i nædrettssituasjoner. En utvidende fortolkning vil også komme i konflikt med Stortingets forutsetninger og Norges internasjonale forpliktelser i henhold til Bern-konvensjonen. Fredningsprinsippet i viltloven § 3, samt naturvernloven § 1 og Grunnloven § 110 b må også gi føringer for fortolkningen av viltloven § 12, og taler mot en utvidende fortolkning av viltloven § 12.

DN har i sitt brev av 26.02.99 bekreftet at loven tidligere ble tolket slik at den i utgangspunktet inneholdt et positivt vilkår om en akutt skadesituasjon for at det skulle være aktuelt å gi en skadefellingstillatelse. Det er imidlertid lagt til grunn at rettstilstanden ble endret da den nye forvaltningsforskriften ble vedtatt ved Kgl.res. i 1993. Til støtte for dette er det vist til at man ved forberedelsen av den nye forvaltningsforskriften hadde en dialog, hvor det var enighet om at man kunne tolke begrepet "gjør skade" i viltloven § 12 utvidende. Miljøverndepartementet har sluttet seg til direktoratets tolkning av viltloven § 12, og har i den forbindelse vist til at det gis fellingstillatelser når det gjelder hiunger av jerv, ut fra en antesipering av et fremtidig skadepotensiale.

At viltloven har blitt tolket slik at forvoldt skade er et vilkår for å gi skadefellingstillatelse fremgår dessuten av St. meld. nr. 35 side 18.

Saksøkerne vil hevde at forvaltningen ikke kan endre lovens regler gjennom en forskriftsendring. Forskriften sier dessuten ingen ting om at et fremtidig skadepotensiale kan danne grunnlag for fellingstillatelse. En eventuell støtte i forskriftens merknader for DN's syn kan ikke utlegges som forskriften selv. De nevnte merknadene berører uansett kun når på året fellingstillatelse i sin alminnelighet skal kunne utstedes. En eventuell uhjemlet praksis i forhold til hiunger av jerv gir ikke grunnlag for en tilsvarende uhjemlet praksis i forhold til ulv. I motsetning til ulv, har dessuten jerv en levedyktig bestand.

Konklusjonen må derfor bli at MD's vedtak bygger på en gal fortolkning av viltloven § 12, og vedtaket må anses ulovhjemlet og ugyldig.

At det foreligger skade av vesentlig betydning er et absolutt vilkår for fellingstillatelse. Slik vesentlig skade er ikke dokumentert. At den skaden som tidligere er forvoldt av ulv i dette området ikke er vesentlig er også erkjent av ND i vedtaket av 25.01.99 side 2. Ved vurderingen av om lovens vilkår for fellingstillatelse er til stede har imidlertid direktoratet og departementet trukket inn momenter som er nevnt i forskriftens § 3 annet ledd. Vesentlig eller betydelig skade er imidlertid et grunnvilkår for å gi fellingstillatelse. Dersom dette er oppfylt, kan departementet gi tillatelse til felling ut fra en skjønnsmessig vurdering der det skal tas hensyn til de momenter som er nevnt i § 3 annet ledd. Disse momentene kan imidlertid ikke benyttes til å "modifisere" lovens krav om skade av vesentlig betydning.

Subsidiært under dette punktet anføres at MD's begrunnelse på dette punkt ikke er tilstrekkelig til å se om det er lagt en riktig lovforståelse til grunn. Dette må anses som en saksbehandlingsfeil som må lede til ugyldighet etter forvaltningsloven § 41.

Dersom det legges til grunn at det ved vurderingen av grunnvilkåret i viltloven § 12 kan tas hensyn til fremtidig skade, anføres subsidiært at det ikke er dokumentert at det er fare for en fremtidig skade av vesentlig betydning. Domstolen må kunne prøve subsumpsjonen her, idet det her er snakk om en truet dyreart. Sterke allmenne hensyn taler derfor for en full domstolsprøving. Det er ikke dokumentert at den ene av de aktuelle ulvene er identisk med den såkalte "Sollia-ulven" som det ble utstedt skadefellingstillatelse på i 1998. Og uansett har denne ulven ikke forårsaket skade av vesentlig betydning. For den andre ulven foreligger ikke noen dokumentasjon for skadeforvoldelse. Ulv gjør heller ikke automatisk skade på husdyr. Det vises til at det i beitesesongen 1998 befant seg 7 stasjonære ulver i kommunene Åsnes, Grue, Eidsskog, S. Odal og Kongsvinger uten at fylkesmannen har mottatt noe erstatningskrav for skade på grunn av ulv, og at det i flere år har levd en familiegruppe i grensetraktene øst for Halden uten å gjøre skade på husdyr. På bakgrunn av det strenge vern ulven skal undergis, må dokumentasjon for sannsynlig fremtidig, vesentlig skade være sikrere for at fellingstillatelse skal kunne gis. Dette følger av "føre vår-prinsippet" i miljøretten.

Fellingstillatelse skal i utgangspunktet rettes mot det skadevoldende individ. Dette er naturlig ut fra formålet, som er å forhindre ytterligere tap. Det kreves en særskilt begrunnelse dersom en fellingstillatelse skal rettes mot andre individer enn de som har voldt skade. Noen slik begrunnelse

foreligger ikke her. Det er ikke dokumentert at den ene ulven er identiske med "Sollia-ulven", og denne ulven har uansett kun forårsaket begrenset skade. For den andre ulvens vedkommende er fellingstillatelsen basert på hensiktsmessighetsbetraktninger. Dette er ulovhjemlet. Det vises til at ulven er undergitt et strengt vern og at loven fastsetter strenge vilkår for å gi fellingstillatelse.

Det fremgår av ND og MD's vedtak av det er ND's forslag til arealsonering, dvs. at man skal forhindre etablering av ulvestammer i enkelte områder, som har vært avgjørende for beslutningen om felling av ulveparet. Det kan stilles spørsmålsteget ved om det er rettslig adgang til å gi fellingstillatelse med denne begrunnelsen, idet vilkårene for fellingstillatelse er nedfelt i viltloven § 12.

Forebyggende tiltak er ikke i tilstrekkelig grad vurdert, slik det kreves etter forskriftens § 3 tredje ledd og Bern-konvensjonens artikkel 9. Dersom forebyggende tiltak ikke kan iverksettes allerede tidlig, men tiltak vil kunne gjennomføres på noe lengre sikt, er det i strid med forskriftens § 3 tredje ledd og konvensjonens artikkel 9 å gi fellingstillatelse. Under enhver omstendighet er begrunnelsen i vedtaket på dette punkt for dårlig, slik at det foreligger en saksbehandlingsfeil.

Hovedkravet om at Miljøverndepartementets fellingstillatelse er ugyldig må anses sannsynliggjort, og det foreligger sikringsgrunn etter tvangsfullbyrdsloven § 15-2 idet kommunen allerede har iverksatt jakt i medhold av den gitte tillatelsen. Dersom saksøkers skal kunne få prøvet gldigheten av tillatelsen for ulvene eventuelt er skutt, er det nødvendig med en midlertidig forføyning som pålegger staten å bestemme utsatt iverksetting av tillatelsen inntil saken er prøvet. Skaden er irreversibel dersom jakten lykkes.

For det tilfellet at hovedkravet ikke anses sannsynliggjort, kreves midlertidig forføyning i medhold av tvangsfullbyrdsloven § 15-6 annet ledd. Ulvene kan bli skutt meget raskt, og det foreligger fare ved opphold i lovens forstand. Det vises i den forbindelse til at departementets hjemmelsgrunnlag i hvert fall må anses å være tvilsomt. Dette er erkjent av såvel departementet som direktoratet, når det uttales at tillatelsen "neppe" er i strid med Bern-konvensjonen og Stortingets forutsetninger. Dersom man velger å la næringslivsinteresser gå foran hensynet til en truet dyreart, anvender man "føre-vår-prinsippet" i miljøretten til fordel for sauenæringen.

Det nedlegges slik påstand:

1. Iverksettelse av Miljøverndepartementets vedtak av 5. mars 1999, som stadester Direktoratet for Naturforvaltnings vedtak av 25. januar 1999 om fellingstillatelse på ulv, utsettes til spørsmålet om lovligheten av vedtaket er rettskraftig avgjort.

2. Naturvernforbundet og Foreningen Våre Rovdyr tilkjennes sakens omkostninger.

Saksøker har i det vesentligste anført:

St.meld.nr. 35 og Innst.S.nr. 301 angir rammene for rovviltforvaltningen i Norge. Norge har et todelt mål på dette området: en levedyktig bestand av de fire store rovdyprene og sikring av et aktivt jordbruk med muligheter til å utnytte beiteressursene i utmarka til sau og rein. Dette innebærer en differensiert forvaltning som tar hensyn til både viktige beiteområder og det at rovdyprene skal overleve i norsk fauna i fremtiden.

Det bestrides ikke at Norge har et selvstendig ansvar for å sørge for at ulvebestanden overlever i Norge. Norsk rovdypolitikkk hviler på denne forutsetningen. Uenigheten mellom partene gjelder imidlertid spørsmålet om fellingingen av det aktuelle ulveparet er skadelig for ulvebestandens overlevelsesmuligheter i Norge. Det er staten ved DN, som faginstans, som er tillagt kompetansen til å avgjøre dette. Domstolene er lite egnet til å avgjøre spørsmålet.

Ulvebestanden i Norge har hatt en positiv utvikling siden rundt 1990, med en årlig vekst på rundt 25%. Veksten har skjedd til tross for at det fra 1977 til 1998 har dødd omtrent 31 ulver av ulike årsaker. ND's brev til MD av 11.01.99 er et strateginotat vedrørende den fremtidige forvaltning av ulv i Norge. ND foreslår en styrt utvikling med hensyn til hvor ulven skal få etablere seg.

Fellingsvedtaket er fattet uavhengig av denne strategien. Det bygger ikke bare på en vurdering av en fremtidig risiko for skade. I ulveparets revir ble det i beitesesongen 1998 funnet 11 drepte sau, og 22 i områder utenfor reviret. Det ble gitt fellingstillatelse på en ulv i dette området i 1998 pga skadene. Tallet på skader kan ha vært høyere, idet man kun har forholdt seg til de sauekadavrene som ble funnet.

Når det gjelder viltloven § 12 kan domstolen kun prøve den generelle tolkingen.

Bestemmelsen viser til en rovviltart som gjør skade. Problemstillingen er derfor om man har for seg en rovviltart som gjør skade- i såfall kan det gis fellingstillatelse for et bestemt antall individer. Staten er uenig i at ordlyden i § 12 trekkes i retning av at det ikke kan tas hensyn til skadepotensialet. Forarbeidene støtter saksøktets fortolkning, jf. NOU 1974:21 s. 85. Det fremgår der at det er nok at rovviltet er i området, og lovgiver har derfor tatt høyde for et fremtidig skadepotensiale. Dersom departementet hadde vært uenig i denne oppfatningen, hadde det vært naturlig å si det i proposisjonen.

Videre vises til Inge Lorange Backer, naturvern og naturinngrep, side 337, der det uttales at § 12 gir hjemmel for felling av visse rovviltarter.

Også reelle hensyn taler for å kunne legge vekt på skadepotesialet. Hvis man har erfaring for at denne rovdyrarten har gjort skade i forreige beitesesong, og det er sannsynlig at skade vil oppstå i neste sesong, bør man kunne feile før neste beitesesong.

Det bestrides at loven har blitt tolket utvidende, idet fellingen må anses å ligge innenfor lovens vilkår.

Forvaltningsforskriften må tolkes på samme måte, dvs. at det kan tas hensyn til fremtidig skade. Dersom forskriften skulle tolkes annerledes enn loven på dette punkt, ville det vært naturlig å la dette komme klart til uttrykk.

Fellingstillatelse må ikke nødvendigvis gis på det skadevoldende individ. I merknadene til forvaltningsforskriften § 3 er felling av det skadevoldende individ angitt som et utgangspunkt for den skjønnsmessige vurderingen. Dette er imidlertid ingen rettslig skranke for forvaltningen. Det vises forøvrig til Backer side 339.

Vedtaket må etter dette anses å bygge på en riktig fortolkning av viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3.

Når det gjelder subsumpsjonen under begrepet "skade av vesentlig betydning" og "betydelig skade", dvs. den konkrete vurderingen av om det foreligger en slik skade, gjøres prinsipalt gjeldende at dette er underlagt forvaltningens frie skjønn og derfor undratt domstolsprøving. Begrepene er vage og upresise, og tilsier at skjønnet er fritt. Også forarbeidene tilsier dette, jf. NOU 1974:21 s. 85, der det sies at det er snakk om et vanskelig skjønnsmessig vurderingstema, og at det av den grunn må gis forskrifter om adgangen til å utferdige fellingstillatelse. Videre gir forvaltningsforskriften § 3 annet ledd, med sin henvisning til en skjønnsmessig vurdering, støtte til dette synet. Dersom skjønnet ikke kan anses å være fritt, anføres subsidiært at domstolene her bør vise tilbakeholdenhet med å overprøve skjønnet. Det er et vanskelig skjønnsmessig vurderingstema som er overlatt et fagorgan å treffe avgjørelse om.

Det bestrides at det foreligger sakebehandlingsfeil pga manglende vurdering av forebyggende tiltak og manglende hensyntagen til Stortingets forutsetninger. Det fremgår av DN's vedtak at forebyggende tiltak er vurdert, men at det ikke er mulig med slike tiltak pga mangel på alternative beitemråder. DN's vedtak tar videre utgangspunkt i Stortingets forutsetninger om å nå et mål med 8-10 familiegrupper. I Innst. S.nr. 301 s. 10 er det imidlertid uttalt at man hele tiden må vurdere spørsmålet om skadefelling opp mot den faktiske veksten i bestanden til enhver tid. DN har vurdert situasjonen som et helt spesielt tilfelle. Dette fremgår av DN's vedtak s. 2. Vedtaket har derfor vurdert og tatt hensyn til Stortingets forutsetninger.

Under enhver omstendighet er komiteens merknader i Innst. S. nr. 301 ikke uttalelser om tolkingen av viltloven, men om en Stortingsmelding om rovviltet. Det kan derfor ikke betraktes som etterarbeider til viltloven. Og selv om vedtaket skulle være i strid med Stortingets forutsetninger, er det her ikke snakk om en instruks fra Stortinget som gjør vedtaket ugyldig dersom det er i strid med det Stortinget har gitt uttrykk for.

Hva gjelder Bern-konvensjonen, er saksøkte enig i saksøkernes generelle betraktninger om Norges forpliktelser i henhold til denne. Under Stortingets behandling av konvensjonen i Innst. S. nr. 92 (1985-86) er det imidlertid på side 2 tatt forbehold om sømorske forhold. Det uttales der at forvaltningen må følge utviklingen i rovdyrstammen, og at det må foretas en bestandsregulering dersom stammene blir så tallrike at de gjør alvorlig skade. Art. 9 i Bern-konvensjonen er ikke til

hinder for felling av ethvert individ på det stadiet som utviklingen i ulvestammen nå er på. Art. 9 beskytter saueneæringens interesser. Begrepet "skadelig" kan ikke undergis en så streng fortolkning at det blir umulig for statene å gi fellingstillatelse. Felling av ulveparet vil ikke skade bestandens overlevelsesmuligheter verken på kort eller lang sikt. Det vises til den positive utviklingen i ulvebestanden siden rundt 1990 til tross for at mange ulver har dødd. Måloppnåelsen med 8-10 familiegupper er i ferd med å nås. Fellingen av ulveparet vil bare forsinke veksten, og rammes ikke av Bern-konvensjonen. Dette er i samsvar med Stortingets fortolkning av art. 9. Og selv om Stortingets oppfatning skulle være gal, er den bindende for norske domstoler. Ved vurderingen av eventuell motstrid må man legge til grunn hva Stortinget har ment å forplikte seg til.

Norske regler skal tolkes i lys av de folkerettslige forpliktelser Norge er bundet av, men en uklar folkerettslig regel kan ikke få foran en norske lovregler når det er motstrid. Bern-konvensjonen er ikke gjort til norsk rett ved lov, og den er ikke tilstrekkelig klar til at man kan fravike norsk rett slik at vedtaket må anses ugyldig.

Saksøker har ikke sannsynliggjort noe kray, og begjæringen kan ikke tas til følge. Subsidiært anføres at det ikke kan gis forføyning etter tvfbi. § 15-6 annet ledd. En forføyning vil innebære at det sannsynligvis vil bli skader i kommende beitesesong. Dette vil gå utover mange. Særlig gjelder dette dersom ulveparet yngler. Dersom det likevel gis forføyning, må saksøkerne gis en kort frist for å reise søksmål.

Det nedlegges slik påstand:

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. Staten v/Miljøverndepartementet tilkjennes sakens omkostninger

Retten bemerker:

Retten legger til grunn at saksøkerne har rettslig interesse i å fremme begjæring om midlertidig forføyning for å få utsatt effektueringen av fellingsvedtaket. Dette er forøvrig heller ikke bestridt fra

statens side.

For at en begjæring om midlertidig forføyning skal kunne tas til følge, må saksøker sannsynliggjøre såvel forføyningskrav som sikringsgrunn, jf tvangsfullbyrdsloven § 15-6, jf §§ 15-1 og 15-2.

Saksøkernes hovedkrav går ut på at Miljøverndepartementets fellingsvedtak er ugyldig, og det er anført flere forhold til støtte for denne påstanden.

Retten finner at kravet er tilstrekkelig sannsynliggjort, idet vedtaket bygger på en uriktig tolking av viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3, og som igjen må føre til at vedtaket må anses som ugyldig.

Retten legger til grunn at det er et grunnvilkår for fellingstillatelse etter viltloven § 12 at det dreier seg om en rovviltart "som gjør skade av vesentlig betydning" på bufe eller tamrein. Likeledes er det et grunnvilkår etter forvaltningsforskriften § 3 at "...ulv volder betydelig skade" på bufe og tamrein. Dersom dette grunnvilkåret er oppfylt, kan DN gi tillatelse til felling. Ved avgjørelsen av om DN skal benytte sin kompetanse til å gi fellingstillatelse, skal det tas hensyn til størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand, områdets betydning som beitemark og skadenes omfang og utvikling, jf. forskriftens § 3 annet ledd.

Retten finner at ordlyden viltloven § 12 og forskriften § 3 tilsier at rovviltet må gjøre skade før fellingstillatelse kan gis, jf. begrepene "gjør skade" og "volder ...skade". Dersom det hadde vært tilstrekkelig med fare for skade, eller dersom potensiell skade skulle være relevant i tillegg til forvoldt skade, ville det være naturlig at dette hadde kommet klarere til uttrykk i lovteksten. Til sammenligning vises til viltloven § 11, som i motsetning til § 12 bl.a. nevner "fare for skade".

At det etter § 12 skulle være tilstrekkelig at man har for seg en rovviltart som generelt gjør skade, uten at slik skade har skjedd i det området der fellingstillatelse gis, har formodningen mot seg. Ethvert rovdyr vil ut fra sine naturlige forutsetninger kunne gjøre skade, så sant det er noe å gjøre skade på i rovviltets omgivelser. Med en så vid fortolkning av § 12 ville grunnvilkåret for

fellingstillatelse være oppfylt i alle situasjoner der et rovdyr befinner seg i et område med sau og tamrein. Dette ville ikke være i samsvar med det sterke vern som ulven har.

I lovens forarbeider er det kun uttalelsen i NOU 1974:21 side 85 som kaster lys over fortolkningen av viltloven § 12 på dette punktet. Det er der tatt inn kommentarer til Jaktlovutvalgets forslag til § 21 om adgang til felling av rovvilt i enkelte situasjoner. Utvalgets forslag til bestemmelse lød:

" Rovdyr og rovfugl kan felles uten hensyn til regler om jakttider og fredning, når fellingen må anses påkrevet for å fjerne en aktuelle og betydelig fare for skade på person. Jager eller angriper rovdyr eller rovfugl bufe eller tamrein, gjelder det samme.

Utsetter rovdyr eller rovfugl bufe eller tamrein for skade av vesentlig betydning, kan viltstyret uten hensyn til regler om jakttider og fredning gi tillatelse til felling innen et avgrenset område av et bestemt antall individer av vedkommende rovviltart. Departementet kan gi forskrifter om adgangen til å utferdige fellingstillatelsen."

I merknadene til bestemmelsens annet ledd er det bl.a. uttalt:

"Den farlighet som denne situasjonen forutsetter, er ikke så kvalifisert som etter første ledds annet punktum. I sistnevnte tilfelle kreves at bufe eller tamrein faktisk er jaget eller angrepet, mens det etter annet ledd er tilstrekkelig at rovviltet er i nærheten, forutsatt at forholdene for øvrig stiller seg slik at det må antas å være fare for skade av vesentlig betydning. Men tilfellene etter første ledd annet punktum vil gli over i tilfellene etter annet ledd første punktum; noen klar grense mellom de to slags tilfelle er det ikke. - Det kan by på betydelige skjønsmessige vanskeligheter å avgjøre om vilkårene etter annet ledd foreligger for å gi fellingstillatelse. Av den grunn er foreslått at departementet skal kunne gi forskrifter om adgangen til å utferdige fellingstillatelse. "

Uttalelsen i disse merknadene kan tilsynelatende tilsi at det etter forslaget annet ledd skulle være tilstrekkelig med en forestående fare for skade, uten at noen skade allerede har skjedd. Dette er i såfall etter rettens syn helt i strid med forslaget ordlyd, som krever at rovdyr "utsetter (...) bufe eller tamrein for skade av vesentlig betydning." Det er derfor ikke opplagt at merknadene uten videre kan tas til inntekt for en slik fortolkning, men at det mer er en vurdering av hvor akutt situasjonen må være i forhold faren for ytterligere skade. Under enhver omstendighet er uttalelsen i

merkningen, sett i forhold til forslaget ordlyd, såvidt uklar at den må tillegges begrenset betydning. I tillegg kommer at det endelige forslaget fikk en annen utforming og ordlyd enn utvalgets forslag.

Retten legger til grunn at viltloven § 12 har blitt tolket slik at begrepet "skade av vesentlig betydning" sikter til forvoldt skade. Det vises til St.meld. nr. 35 side 18, der det i tilknytning til § 12 og forvaltningsforskriften uttales :

"Sams for skadefelling og lisensjakt er at rovdyrarten må ha valda skade på bufe eller rein før det kan settast i verk felling av vedkommende art, men lisensjakt skil seg frå skadefelling ved at den ikkje er knytt til ein akutt skadesituasjon."

Videre vises til Backer, Naturvern og Naturinngrep side 337, der det til skadevilkåret i § 12 uttales: "Men det er neppe lovens mening å operere med noe strengt vesentlighetskriterium i skadekriteriet. Det avgjørende må være hvor mange dyr som er tatt av vedkommende rovviltart, også sett i forhold til den samlede tapsprosent, og i løpet av hvor langt tidsrom det er skjedd. For lovens vilkår har det neppe noen betydning hvor stor betydning tapet har for dyreeiernes stilling, men dette kan ha interesse for den skjønsmessige vurdering av om tillatelse skal gis."

Det vises også til Knut Rom, Viltloven med kommentarer, 4. utg. side 55, der det under kommentaren til § 12 sies uttrykkelig at det må være forvoldt skade før bestemmelsen kan benyttes, og at trussel om skade ikke er nok.

En fortolkning av viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3 i samsvar med den fortolkning som det her gis uttrykk for vil gi rovviltet et sterkere vern enn ved en fortolkning der grunnvilkåret om vesentlig eller betydelig skade kan omfatte forventet skade, enten alene eller sammen med allerede forvoldt skade. Denne fortolkningen vil da også harmonere best med det sterke vern som ulven har som direkte truet dyreart, og vil være best i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser etter Bern-konvensjonen og Stortingets forutsetninger om å etablere en levedyktig stamme av ulver.

Retten finner etter dette å måtte legge til grunn at grunnvilkåret for å gi fellingstillatelse med hjemmel i viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3 må være at vedkommende rovviltart faktisk har forvoldt skade av vesentlig betydning/ faktisk har voldt betydelig skade på bufe eller tamrein i

det området fellingstillatelsen gjelder for.

Ut fra begrunnelsen i DN's vedtak av 25.01.99 kan det være noe uklart hvilken rettsoppfatning som er lagt til grunn for såvidt gjelder grunnvilkåret til fellingstillatelse etter viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3. For såvidt gjelder tidligere forvoldt skade i det aktuelle området, er det vist til at det i 1998 ble drept sau og lam av ulv, men at skadeomfanget etter DN's vurdering var avgrenset og at det isolert sett ikke ga grunnlag for iverksetting av fellingstillatelse. Det er noe uklart for retten om det med dette ble konkludert med at det ikke var forvoldt vesentlig/betydelig skade av ulv i dette området, eller om det her siktes til den vurderingen av skadens omfang som skal foretas etter forskriftens § 3 annet ledd. Hovedvekten i argumentasjonen for at fellingstillatelse bør gis er lagt på skadepotensialet i dette området, samt DN's forslag til arealsonering som innebærer at det ikke skal etableres ulv i det sauetette området vest for Glomma.

I DN's brev til MD av 26.02.99 er det under avsnittet "juridisk grunnlag for å tillate felling av ulv" stilt spørsmål ved om viltloven §12 oppstiller et positivt krav til en akutt skadesituasjon, jf. lovens formulering "...en rovviltart som gjør skade", eller om bestemmelsen også kan tolkes utvidende i forhold til ordlyden og således også omfatte det tilfelle at man har et område med kjent skadehistorikk og på den bakgrunn ønsker å gå inn med en skadefellingstillatelse. Det vises deretter til at loven tidligere ble tolket slik at det i utgangspunktet inneholdt et positivt vilkår om en akutt skadesituasjon for at det skulle være aktuelt å gi en skadefellingstillatelse, men at rettstilstanden ble endret i forbindelse med den nye forvaltningsforskriften i 1993. Det konkluderes på dette punkt med at viltloven §12 nå er tolket utvidende i forhold til kravet om "gjør skade", og at den både omfatter en situasjon med akutt skade, og en situasjon hvor man har en *mulighet* for at det skal oppstå en skadesituasjon.

Retten finner det uklart om det med "akutt skade" siktes til forvoldt skade. Uttalelsen om at bestemmelsen også omfatter en situasjon hvor man har en mulighet for at det skal oppstå en skadesituasjon, i motsetning til en situasjon med "akutt skade", kan imidlertid tyde på det.

I MD's vedtak av 5. mars 1999 er det i avsnittet om vilkåret "...volder betydelig skade på bufe..", er det vist til at det i dette tilfellet har vært gjentatte skader innenfor det aktuelle området, og at det er overveiende sannsynlig at den ene ulven er identisk med "Solli-ulven". Det er i denne forbindelse

ikke gitt noen vurdering av om den skade som ble forvoldt i 1998 må betraktes som vesentlig. Det er deretter vist anførselen i klageomgangen om at "rettsregelen er til hinder for å felle under henvisning til antesipert skade som bærende argument". Departementet viser her til den redegjørelse for rettsoppfatningen som DN foretok i brev av 26.02.99, og er enig i at såvel viltloven § 12 som forskriften § 3 må tolkes utvidende, slik at også tilfelle hvor det ikke foreligger en akutt skadesituasjon etter forholdene vil kunne omfattes. Igjen er det uklart for retten om det med "akutt skadesituasjon" siktes til forvoldt skade, eller om det er en henspeiling på utviklingen av skaden som skal vurderes etter forskriftens § 3 annet ledd. Avsnittet avsluttes med en henvisning til kravet om vesentlig skade i viltloven § 12 og betydelig skade i forskriften § 3, og konkluderer med at "den skade det her er tale om" må anses som betydelig. Departementet viser i den forbindelse til vurderingen i DN's vedtak av 25. januar s. 2 og brev av 26. februar s. 16. Retten kan imidlertid ikke se at det i DN's vedtak s. 2 eller i brevet av 26. februar s. 16 er foretatt noen vurdering av om de skadene som oppsto i det aktuelle området i 1998 var å anse som vesentlige eller betydelige. Skadene i 1998 refereres, men vurderingen av om skadefellingstillatelse skal gis er hele tiden knyttet opp mot skadepotensialet og beiteområdets betydning. Det er derfor ut fra dette grunn til å tro at departementets konklusjon om at "den skade det her er tale om må anses som betydelig" ikke alene sikter til tidligere forvoldt skade, men at det også er tatt i betraktning forventet skade.

Ingen av vitnene fra ND eller MD har i namsretten fremholdt at man faktisk vurderte skadene i 1998 som vesentlige, og det har fra saksøktets side også blitt prosedert på at man ved vurderingen av vilkåret for fellingstillatelse etter viltloven § 12 kan legges vekt på fremtidig skade. Retten finner etter dette å måtte legge til grunn at både DN og MD i sine vedtak har lagt til grunn en gal forståelse av grunnvilkåret for skadefellingstillatelse etter viltloven § 12 og forvaltningsforskriften § 3. Vedtakene må derfor betraktes som ulovhjemlet, og det foreligger en materiell kompetansemangel som må føre til ugyldighet.

Retten finner videre at det foreligger sikringsgrunn både etter tvfbl. § 15-2 første ledd bokstav a og b. Fellingsvedtaket er utsatt til ut dagen den 12. mars 1999. Det legges til grunn at det ikke vil bli utsatt ytterligere dersom det ikke treffes beslutning om midlertidig forføyning, og at ulvparet deretter kan bli felt. En forføyning er derfor nødvendig for å sikre en forfølgning av saksøkernes hovedkrav, og for å avverge en vesentlig skade.

Forføyningen går ut på at iverksettelsen av fellingsvedtaket utsettes inntil spørsmålet om lovligheten av vedtaket er rettskraftig avgjort.

Retten kan ikke se at den skade eller ulempe som saksøkte blir påført ved en slik forføyning står i åpenbart misforhold til den interesse saksøkeren har i at forføyningen blir besluttet, jf tvangsfullbyrdsloven § 15-2 andre ledd.

Begjæringen om midlertidig forføyning blir etter dette å ta til følge.

Iverksettelse og gjennomføring av den midlertidige forføyning er ikke betinget av at saksøker stiller sikkerhet.

Iverksettelsen av den midlertidige forføyning kan ikke avverges eller oppheves ved sikkerhetsstillelse.

Saksøkte har bedt om at det settes kort frist for å reise søksmål om kravet. I henhold til tvfbl. § 15-8 annet ledd setter retten en frist på to uker fra dags dato til å reise søksmål om kravet.

Det er lagt ned påstand om saksomkostninger. Etter resultatet tilkjennes saksøkeren saksomkostninger, jf tvangsfullbyrdsloven § 3-4, jf tvistemålsloven § 172 første ledd. Retten finner ikke at noen av unntakene i tvml. § 172 annet ledd bør komme til anvendelse. Advokat Ramm har lagt frem omkostningsoppgave saksomkostningene er oppgitt til kr. 57.300,-, hvorav kr. 55.000,- i salær. Det ble i rettsmøtet forutsatt at omkostningsoppgaven skulle sendes direkte til motpartens advokat for eventuelle merknader, og det legges til grunn at dette er gjort. Retten har ikke mottatt merknader fra advokat Stenwig. Retten har heller ikke bemerkninger til det påståtte beløp, og kravet tas til følge.

Slutning:

1. Iverksettelsen av Miljøverndepartementets vedtak av 5. mars 1999 om fellingstillatelse på to ulv utsettes til spørsmålet om lovligheten av vedtaket er rettskraftig avgjort.
2. Saksøkerne har frist til to uker fra dags dato til å reise søksmål om kravet.
3. Staten ved Miljøverndepartementet betaler kr. 57.300,- i saksomkostninger til Norges Naturvernforbund og Foreningen Våre Rovdyr innen 2 - to - uker etter forkynnelse av denne kjennelse.

Retten hevet.

Hilde Kollbær Strømme

Yasser Arafat.

Kommer til Oslo i dag
Side 12

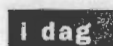
Maritlyn Tødem.

Skriver om kvinnebryst
Side 16-17

Lasse Rjøen.

Sette kronen på verket
Side 20-21

AVISLETT

Innledelse	4
Utenriks	12
Kultur	16
Sport	20

ANNONSER

Bolignærhet	26
Sjåing ledig	29
Bilbaser	29
Underholdning	30
Tvungneforbuds	32

Fredløs ulvetispe knust av toget

FOTO: PERIN EINHEDL, HILMAR HAMMERHEI A/S

Skal du selge bolig?

STOVNER
Groruddalen
tlf. 22 78 85 00

BEKKELAGET
Nordstrand
tlf. 22 76 99 70

MAJORSTUEN
Ullevål
Tåsen
Grefsen
St. Hanshaugen
tlf. 22 93 38 00

NOTAR

MARKISER

VÅRTILBUD

Kjøp trykt, godt og rimelig fra et meget seriøst markisefirma. 33 års erfaring. Over 51 000 fornøyde kunder.

*Faste leverings- 5 års totalgaranti. Vi besøker gjerne kunden (uforb.) dag eller kveld. Ring nå kl. 6-16.

HILMAR HØY HAMMERHEI A/S
Tlf. 22 15 63 10 - 64 94 51 51

■ Fredag kveld stoppet namsretten ulvejakten i Hedmark, men den fredløse ulvetispa overlevde likevel ikke helgen. Sent lørdag kveld ble den knust av nordgående tog.

■ Politiet i Østerdalen tror det var et ulykkestilfelle, men vil etterforske alle omstendigheter omkring ulvedødsfallet.

■ Ulven skal obduseres, men ulveforsker Petter Wabakken (bildet) tror det dreier seg om en ulykke. Han undersøkte i går både åstedet og restene av ulvekroppen, som ble delt i tre av toget.

Side 6

ROVDYR

Lokførere trodde de kjørte på en stor hare

Politiet etterforsker alle omstendigheter rundt ulvedødsfallet

Forsker Petter Wabakken mener et hodet og tennene kan gi svar på hvilken ulv det var som ble påkjørt og drept av toget.

KOPPANG: To lokførere på et tømmertog trodde de kjørte på en stor hare ved 19-tiden lørdag kveld. I går hørte de på radioen at en ulv var påkjørt nord for Koppang og meldte sine observasjoner til NSB.

EDVIN FRISTAD

Freitag kveld stoppet næringssten ulvjakten i Stor-Elvdal og Rendalen i Hedmark, men den fredløse ulvetispa overlevde likevel: ikke helgen. Lørdag kveld ble den kjørt i hjel av toget.

Politiet i Østerdalen troe det var et ulykkesufelle, men holder likevel alle muligheter åpne, og vil etterforske omstendighetene rundt den døde ulven.

Rovdyrforsker Petter Wabakken sier at det trolig dreier seg om et ulykkesufelle. Han sier at det ikke finnes spor av mennesker rundt funnstedet. Dette bekreftes av lokføreren på persontoget som stoppet ved funnstedet i går. Et egladaver er observert like ved det ulven ble funnet.

De ansatte i NSB som så ulven skal avlares, og ulven skal obduseres ved Direktoratet for naturforvaltning i Trondheim, opplyser politiet. Obduksjonen vil avsløre om ulvetispa var med unger.

«JERDENOPPEREN»

Ifølge ulvforerker Petter Wabakken er dette den eneste ulven som tør krysse gjerder og jernbane. Ulven har fått navnet «Jerdensopperen», ifølge Hamar Arbeiderblad.

Wabakken mener det er overveidende sannsynlig at det er den fredløse tispa vest for Glomma som nå er død. Den ble riktig nok kjørt i hjel noen hundre meter øst for Glomma, men Wabakken fikk i

helgen melding om at de to ulvene på vestsiden av Glomma ledet framiddag hadde krysset elveisen.

«Jeg mener den døde ulvetispa er den som det ble jaktet på. Men det kan også være ei tispa fra Koppang-dokken eller ei helt fremmed tispa, sier Wabakken.

VANDRER

Petter Wabakken vet ikke hva som kommer til å skje med hannulven som nå er alene. Trolig vil den oppholde seg i det samme området som tispa ble funnet i noen dager, og deretter legge ut på vandring, på jakt etter en ny make.

«Men dette vet vi foreløpig veldig lite om, sier Wabakken til NTB. Ifølge Wabakken kan hannulven sist høst ha kommet fra Sverige og ikke ha tatt sau i Norge.

DELT I TRE

Det var i går formiddag at banefullmektig Hans Jonhaugen på Hanesdal fikk melding om at et handelsgående dyr var påkjørt. Han rykket ut og fant dyret midt i jernbanespor. Jonhaugen tok så kontakt med Samsving Hanesdal i viltmennene i Rendalen, og dyret ble fraktet til Eversstad, der forsker Petter Wabakken foretok en midlertidig undersøkelse. Wabakken kunne ikke fastslå om tispa var drept eller om den hadde lepetid. Det vil obduksjonen avgjøre.

Ulv var delt i tre. Hodet var ødelagt og huden fjernet. Kroppen var delt i to midten.

Det er Direktoratet for naturforvaltning (DN) som nå skal avgjøre hva som videre skal skje med dyret. Sannsynligvis blir ulven sendt til Trondheim for obduksjon.

«Dette er en helt utrolig sak, og jeg tror det nesten ikke da jeg ble opprikt, sier Svein Nic. Norberg i DN.

LIGNET HARE

Ulven informasjonsjef Arvid Bårdstu i NSB hadde lokføreren på persontoget opplydet en «byllo på skinnene i mørket lørdag.

Bårdstu opplyser at lokføreren på vei sørover i går morges stoppet for å sjekke «byllene», som fortsett til der, og opplydet at det var et hjul. Han varnet da viltmennene som rykket ut.

Bårdstu opplyser at de to lokførerne på godstoget hadde merket at et dyr kom hoppende rett inn i plattform på toget. På grunn av store snøbygger på linjen opplydet de det som en stor hare, og ved påkjøret fører av snaløper har NSB ingen plikt til å varsle viltmennene. Når et tog kjører på råkyl og snø er det eller husdyr, skal viltmennene varsles.

Ree: – En stor tragedie

WIBECKE LIE, NTB

«Det er en stor tragedie. Vi har ikke råd til å miste et eneste dyr, sier medietalsmann Viggo Ree i Foreningen Våre Rovdyr om ulven som er påkjørt av toget.

Ree legger ikke skjul på at han synes det er underlig at en ulv ble drept av toget dagen etter at Namsretten har utsatt ulvjakta i Stor-Elvdal.

«Det er masse rare omstendigheter rundt denne saken, og jeg er ikke sikker på om det er toget som har tatt livet av ulven. Her får vi vente og se hva politiet kommer fram til, sier Ree.

ABSURD

Ree sier at hvis dyret er drept for det ble lagt på skinnene, så er hele situasjonen absurd.

«Da kan vedkommende som har drept dyret risikere akts års

fengsel for å ha tatt livet av et dyr som myndighetene har gitt fellingstillatelse for.

Ifølge Ree er det nå ni helnorke ulver igjen her i landet, sju av dem holder til nord for Koppang, mens to østlige dyr streifer lengre sør på Østlandet.

Dyr fra flere ulvflokker i Sverige streifer noen ganger over grensen til Norge.

«Siden 1977 er 10 kjente ulver døde i Norge. Fire av dem er felt på lovlig vis, tre skadlig og tre har mistet livet i trafikken, opplyser Ree.

STØRRE REVIR

Han er redd for at den hannulven som nå er alene igjen kan gjøre nye større skade alene enn sammen med hunnen. «Det kommer av at en alene-streifende ulv har mye større revir enn et par eller en familie, sier Viggo Ree.

Lettelse i Stor-Elvdal

HAMAR: – De som var skuffet og forbannet etter Namsrettens slutning, fredag, vil nok være atskillig mer lettet i dag, sier ordfører Sigmund Vestad i Stor-Elvdal.

Ordføreren i «ulvekommunen» var uktet med at den ene av de to ulvene som det er gitt fellingstillatelse på, var påkjørt av toget ved Hanesdal da NTB var i kontakt med ham i går.

«Dette er en god begynnelse, selv om målen ulven ble tatt ut på

ble annerledes enn vi hadde tenkt, sier Vestad.

«Situasjonen nå blir helt ny, og det vi naturligvis spur oss om er om den gjenværende ulven vil ta seg ut av reviret eller om den blir herjende her som et streifyr, sier Vestad. (NTB)

Ueland beklager

Konsernchef Osmund Ueland i NSB beklager at en ulv ble ihjelkjørt av toget. «Det er svært beklagelig at en fredet dyreart er blitt rammet, sier Ueland. «Ranvet dyreplekser er bekjente, men det er særdeles trist at det dermed har gått utover et fredet dyr. Det er også en beklagelse for den store økologiske Ueland.

Konsernchef Osmund Ueland i NSB.

NYTTÅRSFEIRING: Oppvisningen til denne danseren fant sted i Beijing i går i forbindelse med firingen av tibetansk nyttår. Seremonien har pågått ved Beijings Lama-tempelet en uke. Foto: SCANPIX/AP

Fikk ikke redusert straffen

Eldsvelting legemansretten har oppretholdt drapsdommen på åtte års fengsel for en 28 år gammel menn som i påsken i fjor dropte alle sin 20 år eldre samboer på Tyn-

søt. Mannen anket over straffutmålingen fra hovedretten fordi han mente retten hadde lagt for liten vekt på hans vanskelige oppvekst og bakgrunn. Solv om begge

rettsinstansene utlykker forståelse for mennens vanskelige forløp og hans ovenstående, finner ikke lagmannsretten at dette veier så tungt at det er grunn til å redusere straffen.

Forakere ved Telebåli i Skien har funnet en råttbakterie i skien kan være dødelig for mennesker. Bakterien er påvist hos to personer i Oslo- og motorferie-nyttår. Någa leder ved Telebåli. Enk Kristensen, kutt bader en krogges ved bruk av ambulansen. Lønnv'ydler fallt fra USA ba ut frem presset for nasjonalistisk. Bakfarten kuller Eirikha, og er heidregget om de indre-ikvinnens flukt kan spre

Kan ha vært forgiftet før påkjørselen

Prøver av ulv til USA

Tre teorier kan forklare ulvedødsfallet i Rendalen lørdag kveld. Teori nummer én, som politiet offisielt tror mest på, er at toget faktisk drepte ulven. Teori nummer to er at ulven er skutt, og så lagt på toglinja. Tredje mulighet er forgiftning.

Av OTTAR JAKOBSEN

Politiet på Elverum ser ikke bort fra at det kan skjule seg en kriminell handling bak ulvedødsfallet. Den påståtte påkjørselen fant sted bare et døgn etter at namsetten berget det ekaperne ennå tror kan være den døde lissa, samt maken, fra den sikre død.

Giftrykte

Den siste teorien er så pass aktuell at prøver nå sendes til USA for å få avkretet eller bekrefte en slik mulighet. Det vil la over en uke å få svar på prøvene. Kanskje to

Det politiet og veterinærene i Trondheim ønsker å sjekke er om elkadaveret nær ulykkesstedet kan ha vært dyktet med gift. Et lokalt rykte i Rendalen og Stor-Elvdal har gått nettopp på dette.

Blyfragmarker

En annen mulighet som synes sannsynlig, er at ulven faktisk ble skutt, for så å bli lagt på toglinja. Det faktisk at tre ferdedeler av hodet mangler, kan peke i en slik retning. I går ble det gjennevende av kraniet røntgenfotografert for å spore eventuelle blyfragmarker. Dette håper politiet å få svar på i dag.

Det faktisk at det ikke var spor etter merkefor ved toglinja der ulven angivelig ble påkjert, beviser ingen ting annet enn at ulykkesstedet eventuelt ble fraktet langs linja, for eksempel i toget eller annet skinnegående materiel. Heller ikke denne teorien ser politiet bort fra.

RYKTER: Hvordan ble ulven drept? Dagbladet mandag 15. mars.

I området Stor-Elvdal/Rendalen har det angivelig vært organisert et hemmelig ulv-jakktlag, men hvor disse kroppedelene har tatt veien, er usvisst. Kan dette peke i retning av at noe kriminelt har skjedd?

Husker lite

-Det er det for tidlig å svare på, sier Låken.

Mistanke foreligger

I går var to veterinærer i gang med obduksjonen. Her har man så langt lagt løkk på saken. Resultatet av røntgenbildene samt obduksjonen, blant annet for å finne det riktige dødsstidspunktet og forhåpentligvis årsaken, foreligger først i morgen.

- Vi må sjekke alle muligheter så lenge det foreligger mistanke om at noe strafbart kan ha skjedd. Vi holder alle muligheter åpne, sier politinspektør Jostein Låken til Dagbladet.

- Det er klart at halen, et bein

SKUTT ELLER FORGIFTE? Politiet på Elverum ser ikke bort fra at ulvedødsfallet drept av menneske, enten med gift eller ved at dyret ble skutt for ulven ble funnet på skinnegangen til toget. Foto: PRIVAT

Avherene av de lokomotivførerne på tømmeretog som man tror kan ha truffet ulven ca klokka 19 lørdag kveld, ble unnagjort i går. De to som begge skal ha sin hjemstavn nær Kongsvinger, skal ha opplyst at de så et dyr ved skinnegangen, uten at de konkret så hva det var. At det kan ha vært en ulv, skal karene ha kommet til i ettertid.

Det vet vi ikke. Toget kan ha maltraktert dyret kraftig, men hvor disse kroppedelene har tatt veien, er usvisst.

- Kan dette peke i retning av at noe kriminelt har skjedd?

Husker lite

-Det er det for tidlig å svare på, sier Låken.

Mistanke foreligger

I går var to veterinærer i gang med obduksjonen. Her har man så langt lagt løkk på saken. Resultatet av røntgenbildene samt obduksjonen, blant annet for å finne det riktige dødsstidspunktet og forhåpentligvis årsaken, foreligger først i morgen.

- Vi må sjekke alle muligheter så lenge det foreligger mistanke om at noe strafbart kan ha skjedd. Vi holder alle muligheter åpne, sier politinspektør Jostein Låken til Dagbladet.

- Det er klart at halen, et bein

Dette kan ha vært en ulv fra den østlige flokken, men det kan også være snakk om en av ulvene vest for Glomma, en av de to som ble berget av namsetten. I grenseområdet

Enslig ulv på åstedet

I går ettermiddag ble det observert en enslig ulv ved skinnegangen like ved stedet der ulvedødsfallet ble drept av toget lørdag kveld.

Denne kan ha vært en ulv fra den østlige flokken, men det kan også være snakk om en av ulvene vest for Glomma, en av de to som ble berget av namsetten. I grenseområdet

VIDEOKAMERA «Hvorfor betale mer?»

Vi sender over hele landet

Sumering

240000 2 lin. best. maks. 8.000.000 8.000.000 8.000.000 8.000.000

Kr. 2750,-

Billett i landet?

På Sony, Canon, JVC, Hitachi, Nikon, Saigouni, Panasonic.

Samsung Hi-8 ..... 3.990,-
 Samsung Hi-8 ..... 4.290,-
 Sony TR-460 Hi-8 nykr. 5.990,-
 Canon UC-50 Hi-8 nykr. 5.990,-
 Sony TR 7000 Hi-8 nykr. 4.800,-
 JVC digital Hi-8 ..... 5.990,-
 Sony PC-1 digital Hi-8 nykr. 15.690,-
 Digital i en videokamera - spør oss!

CROWN FOTO

Alle finansiering er det hammen i perret som nå går alene eller at lissa ble drept lørdag.

Finansiering

Rognanveien 35, 0266 Oslo. Tlf. 22 55 73 91

Nytt ulve- par

IKKE LENGER ENSLIG: Det skal ha årnæ sæt for ulvetispa som holder til i Østfold-traktene.

Foto: JOHNNY HANSEN

Mens ulvekrigen raser i Hedmark, kan den enslige tispa som det siste året har holdt til i Østfold-traktene nær Våler, nå ha fått en make. Til våren kommer det kanskje ulvevalper tett ved bygrensene til så vel Moss som Sarpsborg.

Av OTTAR JAKOBSEN

I alle fall skal paret ha etablert seg før løpetida, som nå er inne i sin avsluttende fase.

Tettbygd strøk

Dermed er trolig landets første ulvepar i tettbygd strøk etablert, uten at forvaltningen har tatt stilling til hva man eventuelt skal gjøre med det.

Parets eksistens regnes nå som fastslått, noe Dagbladet får bekreftet fra artsavdelingen ved Direktoratet for naturforvaltning.

Gårsdagens foreløpige observasjon av ulveliket fra Rendalen har så langt gitt så klare svar. Men ulven som ble drept i Rendalen lørdag kveld, er etter alt å dømme identisk med den

dødsdømte tispa som ble berget av namsretten øgnet før den ble drept.

Togteori styrket

Det er så langt ikke påvist metallfragmenter på dyret. Så store deler av hodet er imidlertid borte at ulven teoretisk kan ha blitt skutt uten at ekspertene har kunnet spore det i det lille som er igjen av denne kroppsdelen.

Funnene fra observasjonen så langt styrker etter vår oppfatning sannsynligheten for at ulven faktisk ble drept av lømmertøget, trolig lørdag ca 19.00. Men dødstidspunktet er ennå ikke fastslått.

Alle muligheter holdes ennå åpne, opplyser politiinspektøren.

Sau truer andre dyr

Det finnes nærmere 2,5 millioner sauer i Norge. Både fjellrev og snøugle er forsvunnet fra fjelliheimen på grunn av vårt ekstreme sauehold.

Mens mennesker er ulvens verste fiende, så er det sauen som forårsaker utryddelsen av høyfjellens dyrearter, viser undersøkelsene til zoologene Tarald Seidal og Grøn Høgstedt, begge ansatt ved Universitetet i Bergen.

Arsaken til at det nå bare finnes et femtental fjellrev igjen på vidda, er at maten er blitt borte. Dette hovedsakelig fordi saueene har beitet ned næringsgrunnlaget for lemmene, som er hovedfôr for så vel fjellrev som snøugle.

Dermed forsvinner næringsgrunnlaget til artene oppover i næringskjeden; med katastrofale følger for arter som snøugle og fjellrev.

I kveld viser NRK naturprogrammet «Fjell-Norges dyreliv i fare», der naturfotografen og zoologen Ulf Myrvold leg-

IKKE SÅ ÅLREIT LIKEVEL: Norges ekstreme sauehold får nå utilsiktede følger.

ger fram et dokumentarisk sammendrag av den oppsiktsvekkende forskningen.

Ulveparet lever

«Feil» ulv tatt av toget

De to dødsdømte ulvene vest for Glomma lever fremdeles. Det må ha vært en annen ulv som ble drept, angivelig av toget, sist lørdag.

Av OTTAR JAKOBSEN

Nitide spingerer som er foretatt av fylkesmannens eksperter i området Stor-Elvdal/Rendalen vest for Glomma hele den siste uka, ga i går endelig resultater. Rovviltkonsulent Erling Maartmann og hans sporingsslag fra Høyskolen i Hedmark klarte da endelig å gå inn på et ulvepar. Det lever i beste velgående.

Sporet opp ulvene

Fram til denne dag har det vært antatt at ulven som ble drept dagen etter at namsretten satte en stopper for Miljøverndepartementets jakt, var tilsa i parets som har skapt overskrifter utenom det vanlige denne vinteren.

– Paret er intakt. De to dyra går sammen og oppfører seg akkurat som de har gjort tidligere i vinter. Vi er også sikre på at tilsa ennå har løpetid. Det ser vi på blodet fra urinen. Dyret som ble drept er trolig en av de unge ulvene fra flokken øst for Glomma, sier Petter Wabakken, landets fremste ulveekspert, til Dagbladet.

Nær Rondane

Wabakkens folk sporet opp og tok igjen ulvene i området nord for Friis-veien i fjell- og heilaktene øst for Rondane.

– De har gjort en fantastisk jobb, sier forskeren, tydelig imponert over feltarbeiderne. Høy snø har gjort sporingssjoberne svært tung.

Eksperternes observasjoner viser videre at en, kanskje to ulver den siste tida har vært inne i det området ulveparet dominerer, vest for Glomma. En av dem har fått kraftig juling, noe blodmerker viser. Det kan ha vært dette individet som mistet livet sist lørdag.

LEVER: Ulven som ble drept – angivelig av toget – sist lørdag, kom østfra. De to ulvene som ble reddet av namsretten fra den sikre død dagen før, lever i beste velgående. Her en av dem, fotografert for ca fjorten dager siden.

Foto: HAMAR ARBEIDERBLAD

ULVEPARET LEVER

Ulvetispa vest for Glomma i Stor-Elvdal er ikke drept. Springer viser at ulveparet går sammen, opplyser rovdryrforsker Petter Wabakken. Det er også klart at Miljøverndepartementet ikke anker avgjørelsen i Oslo Namsrett om utsettelse av jakta. Det betyr at det ikke blir ulvejakt i vinter.

AV
ROLF ARNE MOEN

Etter omfattende sporinger sier rovdryrforsker Petter Wabakken torsdag kveld at ulveparet vest for Glomma er intakt. Det var ikke tispa i dette paret som ble påkjørt og drept av toget i Glomma ei mils vei nord for Hanestad stasjon sist lørdag kveld. Det mest sannsynlige er at den drepte ulven er et ungdyr fra flokken på Koppangskjølen, sier Petter Wabakken.

Glad-kveld hos Ree

– Dette er en gladelig kveld, sier Viggo Ree, pressetalsmann for Våre Rovdyr. Han viser til at tispa

lever. Det er gledelig. Det er minst skadelig å miste et ungdyr. Dessuten har han akkurat fått melding om at Miljøverndepartementet ikke anker avgjørelsen i namsretten om en utsettelse av jakta på paret vest for Glomma. I praksis betyr det at det ikke blir jakt på ulveparet før saken har vært til behandling i Oslo byrett, og det kommer neppe til å skje før til høsten.

Omfattende sporing

– Vi har drevet omfattende sporinger siden vi fikk melding om den drepte ulven, opplyser rovdryrforsker Petter Wabakken ved Høgskolen på Evenstad. Allerede

søndag sporet vi ett dyr som hadde kommet alene vestfra inn mot jernbanen. Paret pleide å gå sammen, så allerede da hadde vi mistanke om at det kunne være et annet dyr. Det har vært snø, vind og regn, så vi har hatt vanskelige forhold. Onsdag kveld kom vi i kontakt med ferske spor. De ble fulgt opp torsdag. Etter disse sporingene kan vi fastslå at paret er intakt. Vi vet også at det ene dyret er ei tispe med løpetid, fordi det er blod i urinmarkeringer vi har funnet, opplyser Wabakken.

Ungdyr

Han antar som den mest sannsynlige forklaringen, at det ihjelkjørte

dyret stammer fra flokken på Koppangskjølen. Det var ei tispe uten fødselsmerker på livmora. Det kan derfor ikke være ledertispa i denne flokken. Det må være et ungdyr, enten fra kullet i 1997 eller 1998. En mindre tenkelig mulighet er at dette er et streifdyr som er kommet fra en av flokkene i Sverige.

Ulvene i kamp

Springene har vist at ungdyceret må ha oppsøkt paret vest for Glomma. Det er funnet et sted der det tydelig har vært kamp mellom ulvene, der ungdyceret er blitt avvist av paret. Det er blod i sporene etter ungdyceret på vei tilbake mot jernbanen, opplyser Wabakken.

Det er mye snø og tunge forhold for ulveparet. Det lever av elg nede i skogen. – Vi har ikke funnet noe som tyder på at paret har tatt rein, opplyser Wabakken.

Rovdyrforskeren sier at en i slike saker må ha litt is i magen og ta seg tid til å følge opp spor. Spørsmål vurderer ikke. Wabakken sier at Høgskolen på Evenstad fortsatt er interessert i rapporter om ulvespor, både fra paret og andre. Vi er nå inne i ei tid da ungdycer ofte streifer ut fra flokken, og slike dyr kan nå dukke opp over store deler av Hedmark, opplyser Wabakken.

Rettssak før jakt

Før det kan settes i gang jakt på ulvene vest for Glomma, må innholdet i villtoven prøves i retten.

Naturvernforbundet og Våre Rovdyr klaget Miljøverndepartementets fellingstillatelse på ulveparet

inn for namsretten i Oslo. Bakgrunnen var Miljøverndepartementets bruk av villtovens paragraf 12, som sier at fredet rovilt som gjør betydelig skade kan felles. Verneorganisasjonene klaget på at ulveparet ikke kan heftes for betydelig skade fordi de ikke beviselig har gjort noen skade. Altså er fellingstillatelsen brudd på norsk lov. Namsretten sa at jakt må utstå til saken er prøvd for retten, der-

som de to verneorganisasjonene tar ut stevning. – Vi kommer til å ta ut stevning i Oslo byrett, sier Viggo Ree. Det betyr at det ikke kan bli jakt på paret i vinter. Miljøverndepartementet vil ikke anke avgjørelsen i namsretten inn for lagmannsretten. Miljøverndepartementet mener det har grunnlag for sin tolkning av villtoven, men finner det formålstjenlig at dette belyses av byretten.

DN

Dagens Næringsliv

www.dn.no

Nr. 67 - Årg. 110 - Uke 11
20. mars 1999
Løssalg kr. 15,00

Lørdag

Roper ulv, casher inn

■ ■ Siden 1992 har staten bevilget 128 millioner kroner til å omstille sauene og skille sau og rovdyr. I samme periode har sauebøndene vanskeliggjort arbeidet ved å doble antallet sauer i rovdirene kjernerområder.

■ ■ De syv siste årene har sauebøndene sikret seg 200 millioner kroner i erstatning for rovdyrskader, til tross for at bare ti prosent av skadene er blitt dokumentert.

■ ■ Sauene producerer kjøtt for cirka 625 millioner kroner i året, mens den mottar 1,6 milliarder kroner i statlig budsjettstøtte. Norsk sauekjøtt er gjennomsnittlig subsidiert med 70 kroner per kilo.

SIDE 18 og 19

Strutsepolitikk

Den norske fårrikålen koster mer enn den smaker. Siden 1992 har landbruks- og miljøvernmyndighetene brukt 128 millioner kroner på mislykkede tiltak for å beskytte saue- næringen mot rovdyr.

Bjørn Olav Nordahl og Bjørn Westlie

Syndebarn. Sauebønderne vil ha utryddet ulven, men de sender stadig flere sauer inn i de områdene der rovdynene herjer. Foto: Scanpix

NERINGSLIV

«Inom der omgås ulvo, han lærer at luda»
(Peter Laale)

Storingsrepresentantene ler høyt. RVs Erling Folkvord har trent lalerstolen i nasjonalforsamlingen 19. juni 1997. Stortinget skal behandle Rovviltmeldingen. Nå skal de folkesvalgte diskutere ulv. Og jern, bjørn og gaupe. Samtidig må de huske på at bønderne krever sitt. Konfliktene er tydelig. Rovdyrene spiser saueene. Samtidig har Norge gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å ta vare på truede dyrearter. Hvordan skal sameksistensen mellom bønder og rovdyr organiseres?

— La oss tenke oss at rovdynene slo seg ned rundt Oslo og begynte å spise pudler, sier Folkvord fra lalerstolen.

— Hva om vi i løpet av et halvår fikk et puddeltap på bare 235 dyr.

Representantene ler igjen. 235 pudler tilsvarer én prosent av de saueene som ble erstattet på grunn av rovvildtrap i 1996.

— Da ville vi fått et ramaskrik, da, fortsetter Folkvord.

Kveld blir natt. Folkvord er i støtet. Han er partifelle med Liv Finstad. Hun uttalte allerede i 1983 under partilederspørningen på NRK at sauer er «alreite dyr». Nå fremmer Folkvord et forslag som ikke gjør skam på Finstads berømte forutsetning: «Forebyggende tiltak som fører til nedleggelse av bruk eller avvikling av næring, er uaktuelle».

Storingsrepresentantene voterer. Erling Folkvords forslag blir enstemmig vedtatt.

— Siden har det bare vært kaos, sier arbeidsende styreformann Odd Risan i Norsk sau- og gettetalag.

Ulv i alle kanaler. De siste ukenes oppstyr omkring sauer, bønder og ulv startet 5. mars da Direktoratet for naturforvaltning ga tillatelse til å skyte et ulvepar som hadde slått seg ned på Koppangkjølen i Hedmark. Ulveparet måtte skytes fordi tispene høyst sannsynlig ville nedkomme med valper til sommeren. Midt i saueland. Eller at vedtaket ble kjent, braket natur- og dyrevernerne, myndigheter og sauenæring sammen i et gigantisk oppgjør om rovviltforvaltningene. Ulven var med ett i alle kanaler. Men historien om bønderne, saueene og rovdynene er gammel. Den handler om en næring som får betydelige offentlige midler hvert år. Når det ropes «ulv, ulv» i Rendalen, Engerdal og Stor-Elvdal, ropes det i virkeligheten om penger. Store penger.

— I India er kua hellig. I Norge har vi den hellige sauen, sier Viggo Røe. Han er feltholog og talsmann for Foreningen Våre Rovdyr. Det var denne organisasjonen som sammen med Naturvernforbundet bragte fellingstillatelsen på de to ulvene inn for Nærretten. Viggo Røe får støtte fra rovdynsavtalar i Verden Naturfond (WWF), Tom Schandy.

— Saueæringen er konservativ. Den vil ikke ha endringer. Sauebøndernes virkelighetsoppfatning holder ikke, sier han.

Utgiftspost 1,6 milliarder. Fårrikålen du spiser om høsten, pinnekjøttet til jul og fenalåret du spårker på ved midtsommersleite har sin pris. Når du handler ett

i sauenæringen

kilo sauekjøtt i butikken til 40 kroner, betaler du i virkeligheten 110 kroner. Gjennomsnittlig er norsk sauekjøtt subsidiert med 70 kroner kiloet. Det tilsvarende subsidiertallet for storfekjøtt og svinekjøtt er henholdsvis 15 og 10 kroner per kilo.

Totalt mottar sauenæringen i Norge 1,6 milliarder kroner i såkalt budsjettstøtte hvert år, mens den produserer kjøtt for cirka 625 millioner. Det er en pris sløserifunnnet har vært villig til å betale for å opprettholde spreidt besetting og levende bygder. Sau er imidlertid ingen hovednæringsmiddel i bygde-Norge. Når bønderne i Hedmark roper at uiven avfolker landsbygda, er det en sannhet med modifikasjoner. 80 prosent av sauebønderne i Norge driver på deltid. I de mest ulveutsatte kommunene i Hedmark utgjør saueholdet ikke mer enn mellom 1,5 prosent og 2,9 prosent av den totale sysselsettingen.

Pangodens møt utøver. De fire store rovdynere i Norge er fredet. Bjørn og ulv er totalfredet, mens det drives kvotejakt på gaupe og lisensjakt på jerv. Skader på bule og rein forvoldt av de fire store rovdynere, gir løn på erstatning. Det var i 1992 Stortinget og landbrukspolitikkerne for alvor forsto at noe måtte gjøres for å skille saueine fra rovdynere. Bønderne raste og ville ha mer penger til sauedriften og til erstatning for dyrene som ble borte på beite. I 1992 diskuterte Stortinget den første rovviltmeldingen. Stortingets melding nr. 27. Den beskrev situasjonen og foreslo forebyggende tiltak og konflikthensynsmodeller. Saueine skulle få bedre tilsyn og ikke minst skulle antallet sauer i de rovdyrutsatte områdene reduseres, enten ved flytting eller ved nedleggelse av sauebruk. Fra 1992 til og med i år har derfor Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet bevilget over 128 millioner kroner til såkalt forebyggende tiltak og til omstilling. Bare i 1999 er det bevilget 28 millioner til dette. Men forebyggingen og omstillingen er blitt en fullstendig flaske.

Miljøverndepartementet (MD) innrømmer det selv. «Liten løpsreduserende effekt», lyder budskapet i Rovviltmeldingen når bruken av de 128 millionene evalueres.

– Det er riktig at vi vurderer det slik. Men vi vet heller ikke hvordan resultatet hadde vært uten disse tiltakene, sier ekspedisjonssjef Torkel Ramberg i Avdeling for naturvern i MD.

– Det er bare å innrømme at det har gått sent og at det er gått mye penger til tiltak som ikke har ført til noe, sier direktør Stein Lier-Hansen ved Direktoratet for naturforvaltning, som har fått ansvaret for å følge den såkalte omstillingen i sauenæringen.

Helt naturlig. I stedet for at konflikten mellom sauebønder og rovdyr er blitt dempet på grunn av forebyggende tiltak, har den tiltatt. Samtidig som Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet har sprøytet 100 millioner kroner inn i ulike virkemidler for å begrense rovviltskadene, har antallet sau blitt mer enn doblet i de områdene der det er rovdyr. I 1993 var ni prosent av saueine, eller ialt 215.000 dyr, på beite i kjerneområdene

for de store rovdynere. I dag er antallet økt til 480.000 dyr, 20 prosent av landets sauebestand.

– Alle undersøkelser viser at det viktigste tiltaket for å få tapstallene ned, er å skille sau og rovdyr. Når næringen passer

Dyr flasker. Direktoratet for naturforvaltning forvalter en fullstendig feilslått rovdyrpolitikk, og innrømmer flaskene. Foto: Scantpix

på med sauer i rovviltområdene, betyr ikke det noe annet enn at bønderne ønsker å opprettholde krisen. Dette er en bevisst politikk for på sikt å bli kvitt rovvilt, sier Viggo Røe i Foreningen Våre Rovdyr.

Lederen i sau- og geitallslaget, Odd Risn, er av en annen oppfatning:

– Vi har vært villige til å være med på alt. Men det er ingenting som virker, sier han. Og fortsetter:

– Når det stadig blir mindre lønnsomt å drive med sau, må man øke besetningen for å kompensere. Det er helt naturlig, det.

Direktør Stein Lier-Hansen i Direktoratet for naturforvaltning har en tredje versjon:

– Vi er ikke kommet særlig langt med tiltakene, og det skyldes at det i hele sauenæringen er mønstret mot en nødvendig omstilling. Vi møter rett og slett en systemmotstand. Dette er noe vi særlig sliter med i Hedmark.

Lier-Hansen legger ikke skjul på at sauenæringen selv har hatt et godt grep om den departementale pengeekken på 100 millioner kroner.

– Mye av det forebyggende arbeidet

Lammest. Saueier er årlig, men svært så dyre dyr. Foto: Scantpix

Spør rådning. RVs Erling Foltvord skik Stortinget til å innse at sauer er ikke bra dyr som pudlet.

Hellige får. I India er kua hellig. I Norge har vi den hellige sauen, sier Viggo Ree, feltbiolog og talsmann for Foreningen Våre Rovdyr.

Foto: Scanpix

« det er blitt overlatt til rådgivende utvalg under de enkelte fylkesmennene hvor næringen i stor grad selv har fått styre tiltakene. Forvaltningen har åpenbart ikke vært tøff nok til å stille krav om hvordan midlene skulle brukes, sier han.

Lier-Hansen er glad for at miljøvernminister Guro Fjellanger nylig har varslet at det vil bli satt en øvre grense for hvor mye erstatning en sauebønder kan få ved tap av dyr, dersom sauebestanden øker i de rovdyrutsatte områdene.

Villfarne får. Det er kanskje ikke uten grunn miljøvernministeren bruker erstatningsordningene som et ris bak speilet. Pengesekken som hvert år benyttes til dette formålet, er også diger. De seks siste årene har sauebønderne tilsammen fått 200 millioner kroner i erstatning for rovdyrskader.

– Rovdyr har drept og fortært 50.000 av saueene våre! Vi må få erstatning for alle.

Slik lød kravet fra landets sauebønder i 1998. Næringen påsto altså at rovdynere hadde forsynt seg med nesten 1/3 av alle saueene som ble borte fra utmarksbeite dette året. Resten av de tapte fårene dør av andre årsaker; sykdom, skader, drukning etc. Tap av sauer er et stridstema. Dyrevernerne mener at rovdynere ikke tar mer enn i underkant 20.000 sauer og lam årlig. Myndigheten legger seg midt mellom. Bønderne fikk i 1998 gjennomslag for at tapet var 30.000 dyr. Dermed fikk de 44,5 millioner kroner utbetalt. Alt i henhold til erstatningsordningen for sauedrap som ble innført i 1977. Erstatningsordningen innebærer at sauebønderne får kompensert sine «dokumenterte tap» eller det som kalles «sannsynliggjorte tap» etter rovdyrangrep. Økningen fra 1997 til 1998 var betydelig. For to år siden fikk bønderne 35,5 millioner kroner for sine tapte sauer. Og: Erstatningssummene vil øke i årene som kommer. Miljøverndepartementet vil i løpet av våren invitere Stortinget til å vedta en erstatningslov. I henhold til denne vil erstatningsbeløpene øke med 20 prosent.

Reven som forsvant.

Ulven er utropt til sauedreper nummer én i Norge, til tross for at gråbeinen er det rovdynet som faktisk dreper minst sau sammenlignet med jerv, gaupe og bjørn. I følge statistikken tok ulven livet av 416 sauer og lam i Hedmark og ett lam i Sør-Trøndelag ifjor. Og det var det hele. Men tidene kan skifte. Det har rødreven fått erfare. I 1964 fikk reven skylden for å ha drept 26.000 sauer og lam i Norge. Men i våre dager finnes ikke reven i en eneste statistikk, selv om Mikkel åpenbart er høyst oppgående i våre skoger. Riktignok har en del rev forsvunnet på grunn av skabb, men rødskinnert tar fortsatt sin andel av sauer og lam.

– Reven utgjør fortsatt en stor plage. Men slik jeg ser det, dukker ikke reven opp i skadestatistikken som sauedreper

fordi den ikke inngår i erstatningsordningen, sier Bjørn Rangbu som er rovviltkonsulent hos fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Sauebønderne fikk ifjor altså gjennomslag for 60 prosent av sine krav om erstatning. En bra uttelling tatt i betraktning at kravene til dokumentasjon er usedvanlig små. Bare i ti prosent av tilfellene blir påstandene om at en sauebestand er tatt av rovdyr, dokumentert i form av kadaver eller spor av de forsvunne saueene. Erstatningsordningen passus om at det er «sannsynliggjort» at saueene er tatt av rovdyr, ble anvendt i hele 90 prosent av erstatningssakene på landsbasis i 1998.

Ofte er det næringen selv som står for sannsynlighetsberegningen. Erstatningsutbetalingene baserer seg på vurderinger gjort av fylkesmannens lokale rovdyrkontakter. Disse er i mange tilfeller sauebønder.

Ole Brumm-politikk. Ulveparet på Koppangkjølen ble reddet av Namsretten fredag 12. mars. Men bare kort tid etter ble det antatt at et godstog på Dovrebana drepte tispene. Nå viser funnene at ulveparet fortsatt er i live og at det var en streifuly som ble tatt av toget. NSB ville uansett ikke ha løst konflikten mellom dyrevernerne, myndigheter og saueeierne.

– Ole Brumm-politikk, sier sauegeneral Odd Risan, og henviser til Erling Folkvords forslag som ble vedtatt av Stortinget juni/mai i 1997.

– Det er umulig å opprettholde en leve-dyktig ulvestamme og samtidig gå inn for at det ikke skal legges ned sauebruk. Jerv, gaupe og bjørn, de kan vi leve med så lenge vi får jakte. Men sau og ulv sammen? Glem det. Ulven er en killer. Målsetningen som Stortinget har vedtatt, er håpløs. Norsk rovviltpolitikk er ute av kontroll, sier han.

– Se på næringslivet forøvrig. De har tatt miljøkravene inn over seg. Nå må saueeierne komme etter. Det er påfallende at alle forslag til endring kommer fra miljøvernsiden, sier Tom Schandy i WWF.

Sjefen for hele problemkomplekset, direktør Stein Lier-Hansen i Direktoratet for naturforvaltning, er heller ikke begejstret for den rådende politiske situasjon.

– Ole Brumm-politikk, hevder han også.

– Det blir håpløst når politikerne har sagt ja til både sau og ulv. Med en slik holdning i bunnen er det blitt vanskelig å få med seg sauebønderne på en omstilling av næringen.

I går bestemte Miljøverndepartementet seg for ikke å anke kjennelsen i Namsretten om ikke å avlive ulveparet på Koppangkjølen.

Det blir ingen ulvejakt i år. Krigen fortsetter. ☺

bjorn.olav.nordahl@dn.no
bjorn.westlie@dn.no

Startsskudd på Hjørkinn 4. juli

Aksjon for ny rovviltpolitikk

Den 4. juli kan Hjørkinn på nytt bli historisk som samlingspunkt for starten på ein landsomfattande folkeaksjon for ein ny rovviltpolitikk.

Av Ketil Sandvikten

DOMBÅS: - Skikkeleg artig. Dette har vore ein vel anvendt dag. Hjertesukket mitt er at vi må vera balanserte og sålege, og bruke litt humor opp alt alvor.

Aksjonsleiar, regionbanksjef Jonny Kongsmo frå Høylandet i Nord-Trøndelag, var godt tilfreds med responsen til «det store folkemøtet på Dombås» for å få starta ein folkeaksjon for ein ny rovviltpolitikk. Berre 50 fram møte kunne tyde på det motsette, men det faktum at det møte utsendingar frå ni fylke tek aksjonsleiareren som eit teikn på at det skal kunne gå an å få til ein breitt anlagt folkeaksjon i ordets rette forstand.

Det vart oppnemnt kontaktmenn og kontaktgrupper som nå skal arbeide for medlemsverving og oppretting av lokallag i dei ni fylka. Målet er å samstilt til ein landsomfattande aksjonsstart på Hjørkinn 4. juli. Hedmark sau- og geitallslag legg opp til ein omfattande aksjonsdag med innbedne gjester som biskop Rusemarie Køhn, professor Reidar Almås og andre kjendisar.

Det er ingen tvil om at det er stort engasjement for å få rovviltmeldinga opp til ny behandling. «Aksjonistane» vil ha seg fråbede å bli kalla rovviltfiendar.

- Vi er ikkje rovviltfiendar, men påstår at det ikkje finst balanse i dagens forvaltning. Det er dette vi forsøker å få fram, understreka Kongsmo.

72 år gamle Embjørg Langleite Skamsar frå Skjåk er Opplands kontaktperson. Ho har

med seg Jørn Bothem og Hans Mørken, bdc Løvin, i fylkesgruppa.

- Vi må prøve å redde distrikt-Norge. Eg er aldeles overbevist om at dette har med distriktas eksistens å gjera, seier Skamsar, alltid like engasjert.

Ho sit framleis som leiar av lokallaget for Nei mot EU. Stifting av lokallag og tiltak mot stortingsrepresentantane er viktige oppgåver.

- Nå er det by mot folk og land, sa Skamsar, etter 50 år i Ap har ho gjeve opp trua på at partiet vil kjempe for bygde-Norge.

Det vart ein viss debatt om kven som bør sitja i kontaktgruppen. For Opplands del kom det raskt forslag på Egil Ulaete,

møteliareren på Dombås, men han sjølv meinte at folk nå var så «grundig lei trynet hans» at det ikkje ville tene aksjonen om han fronta saka. Fornmann Trond Dalsøgg i Oppland sau- og geitallslag peikte på at det heller ikkje ville vera heldig at dei fronta aksjonen. Han, og mange med han, er opptatt av å få eit breitt folkeleg engasjement på tvers av nærings- og yrkesgrenser. Grassota må snu Stortinget. Dette har med bygdesasa framtid å gjera, vart det understrøkt.

- Situasjonjen er ikkje akseptabel. Tapa er for store, vi kan ikkje leva med dette, fastslo ordførar Erlend Løkken i si velkomsttale. Han stiller seg bak aksjonen.

Kontaktmenn frå ni fylke skal arbeide vidare for å få til ein folkeaksjon for ny rovviltpolitikk. Fremst Embjørg Langleite Skamsar, Skjåk, og aksjonsleiar Jonny Kongsmo, Høylandet i Nord-Trøndelag. Bak frå venstre Vi-

dar Undseth, Hitra i Sør-Trøndelag, Tore Nybø og Willy Melbye, Møre og Romsdal, Magne Løkken, Hedmark, Petter Bevan, Akershus-Østfold, Hans Bringsdal, Vest-Agder og Roald Sivertsen, Aust-Agder.

Kalla politiet sauebonde

Sogn Avis mandag

16. november 1998

HØYANGER: Mange ungdomar hadde samla seg i sentrum av Høyanger natt til søndag. I følgje politiet var det ein svært amper stemning med bruk av ukvemsord og stadige tilløp til handgemeng, noko som gjorde at politiet stadig måtte gå i mellom og roe gemytta. Ein ung-

dom fall bakover og skada seg i hovudet.

«Også politiet måtte tole mange ukvemsghoser frå nokre av ungdommane.

- Mellom anna kalla ein av ungdommane ein polititentenstemann for sauebonde. Spørsmållet er om akkurat denne glosa kan kallast ærekrenkande. - Det må vi få vurdert, får Sogn Avis opplyst ved lensmannskontoret i Høyanger. □

Historisk avtale mellom DN og Rendalen

– Jeg hadde aldri trodd at Direktoratet for naturforvaltning (DN) ville skrive under en avtale som utvetydig slår fast at det ikke skal være ulv så langt nord som kommunene Rendalen, Stor-Elvdal og Engerdal, sier en stolt og glad ordfører i Rendalen, Erling Myhre.

Stein Lier-Hansen i Direktoratet for naturforvaltning (DN), og ordfører i Rendalen Erling Myhre, underskrev i går en avtale som helt klart slår fast at det av hensyn til bufe- og tamreindrift ikke skal være etablering av ulv så langt nord som Rendalen, Stor-Elvdal og Engerdal kommuner.

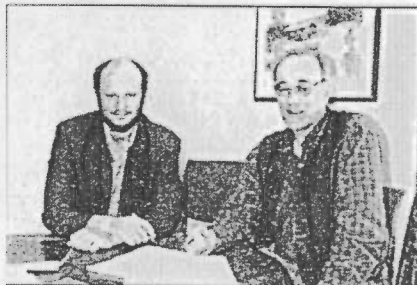
I avtalen heter det blant annet at gruppen (les ulvene) ut fra et faglig standpunkt kan fjernes når som helst fra den dag en har dokumentert at de gjeldende målsettinger er nådd.

«Som en konsekvens av dette er det ikke mulig å angi når familiegruppen kan fjernes, men det er ikke noen målsetting å ha en familiegruppe med ulv i Rendalen kommune fra det tidspunkt de mål Stortinget har trukket opp er nådd.», heter det i dokumentet som er underskrevet av Lier-Hansen og Myhre.

– Dette hadde jeg ikke drømt om. Avtalen betyr at vi på sikt kun får noen streifdyr i vår kommune - noe jeg tror vi skal kunne leve med, sier Erling Myhre.

Avtalen danner et grunnlag for samarbeid mellom DN og følgende beitelag: Koppangskjølen, Vestkjølen Hanestadkjølen og Fonnåsfjellet. Samtlige beitelag har gjennom avtalen forpliktet seg til å ha sauen på innmarksbeite i 60 dager. Herav 30 dager sent slipp, og 30 dager tidlig sanking.

Kommunen arbeider videre med sikte på fellesbeiter med kommunalt tilsyn for de øvrige 60 dager. Dette skal dekke behovet for

AVIALE: Stein Lier-Hansen ved DN (til venstre) og ordfører i Rendalen Erling Myhre, skrev i går under en avtale som slår fast at det ikke skal være ulv så langt nord som Rendalen, Stor-Elvdal og Engerdal. (Foto: Torgeir Olsen)

sau fra Koppangskjølen og Fonnåsfjellet, samt en beredskapsordning for Hanestadkjølen beitelag.

Lokalkontakter:

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Miljøvernkontoret
9520 Kautokeino
a 78 48 58 00
p 78 48 50 37

Nord-/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Hordaland

Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5098 Bergen
p 55 27 04 93

Rogaland

Svein Efteland
Toreskogvn. 35
4060 Kleppe
p 51 42 62 47
a 51 42 11 07

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
a 38 02 22 65

Aust-Agder

Arne Flor
Bergstien 18
4800 Arendal
p 37 03 16 95
mobil 94 29 86 26

Vestfold

Helge Schjerve
Evjuveien 3
3647 Hvittingfoss
p 32 76 82 74

Buskerud

Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
mobil 94 41 22 30
faks 32 15 78 22

Valdres

Svein Sørli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 61 36 46 94

Land

Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 11 13 20

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 61 21 14 18

Dovre/Rondane

Terje Hareide
Boks 184
2660 Dombås
p 61 24 00 55
mobil 94 83 24 70

Røros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 38 35

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Sør-Hedmark

Ole-J. Myhrvold
Hyttebakkstien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Haldensområdet

Johnny Eriksen
Froyasvei 37
1782 Halden
p 69187110
mobil 94 31 65 99
a 69303200

C-BLAD

Innhold:

Leder: Takk for tilliten!, <i>Berit Lind</i>	side 124
Våre Rovdyr forsinket...del 2, <i>Viggo Ree</i>	side 125
Begjæring om midlertidig forføyning til Oslo Namsrett	side 126
Notat til namsretten vedr. døde ulver i Skandinavia 1977-98, <i>FVR</i>	side 147
Rettsbok for Oslo Namsrett	side 153

**Returadresse: Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes**